ENCHIRIDION PARVVLORVM,

Authore Ludouico Bloſio, Abbate monaſterij Lætienſis, ordinis Sancti Benedicti.

K 3

ex Libris Alonzi [illegible]

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DOM. PROF. ROM. IHS

PRAEFACIVNCVLA.

NActus ſpiritualem Epiſtolam D. Dacriani Abbatis, nō potui mihi temperare, quin ſingulis quibuſque documentis appendices ſubiicerem: humili impolitaque dictione promiſcuè cōgerens ea quæ à propoſito non videbantur aliena. Addidi ſimilis dictionis tractatulum, quo volui perſtringere qualemcũque rationẽ præparandiſe ad felicẽ mortẽ, nonnullaque dicere de patria cœleſti, item de diuinitate & ceatura rationali. In illis appendicibus, & hocce tractatulo, pleriſq; locis vtor non ſolum eiſdem ſententijs, verũ etiã eiſdẽ verbis, quibus vſus ſunt in Canone vitæ ſpiritualis ſuperioribus annis à me euulgato: ſed ea quæ bona ſunt ſę

piùs repetita diſplicere non debent. Poſtremo loco adieci aliquot pias precatiunculas & doxo logias ad Deum ac Deiparam vir ginẽ Mariam. Paruuli vtilitatem aliquam ex his fortè capient: quod vtinam benignus IESVS concedat ad ſui laudem æternam.

ENCHI-

ENCHIRIDII

PARVVLORVM LIBER prior, continens Epiſtolam D. Dacriani Abbatis, ſimulq́ue appendices Ludouici Bloſij.

EPISTOLA.

DOMINVS noſter Ieſus Chriſtus,qui paruulos & verè humiles mirifica dulcedine reficere, inenarrabiliq́ue gaudio ac lumine exhilarare conſueuit, intima tua cœleſti benedictione & gratia replere dignetur. Chariſſime dum petis à me doctrinam aliquam, quæ tibi per iter vitæ ſpiritualis ad pacem filiorum Dei tendenti poſſit eſſe adminiculo, tu poſtulas panem ab eo qui valde inops eſt,& tecum pane indiget: ſed diues ille à quo omnes alimenta accipiunt, me & te paſcat,donãs atque inſpirans ea quæ ſcribere debeam in meam & tuam vtilitatem. Igitur ſi perfectiorem animi tranquillitatem obtinere, & Chriſto Domino ſingulariter acceptus eſſe cupis,cura vt ſedulo

dulo obſerues (quantum in te eſt (paucula documenta quæ ſequuntur.

DOCVMENTVM I.

IN omnibus quæ agis, tractas, aut loqueris, honorem Dei per ſanctam intentionem purè quære: & cuſtodiendæ cordis munditiei, libertatique inuigila.

APPENDIX.

H`c vnum præceptum ſummatim cōprehendit, quicquid ad vitam ſpiritualiter agendam præſcribi poteſt: quo admonemur in omnibus operibus, verbis, cogitationibus, atque deſideriis noſtris Deum ſynceriter quærere & ad eius honorē cuncta referre, corque mundum ac liberum habere Dici non poteſt, quàm Deo gratas & nobis fructuoſas reddat ipſas actiones noſtras ſancta intentio. Etiam ſi quis ſolummodo pedem aut manum, vel linguā purè propter Deum mouerit, capútve inclinauerit, ſeu minimam cogitationem, mininúmque deſiderium ſecundum charitatem habuerit, ampliſſimam poſtea mercedem accipiet. Quin & quādo pro Dei honore

nore deſideramus ſanitatem corporis,ceſ ſationem tribulationis, neceſſaria vitæ præſentis,& ſimilia,diuinæ interim volun tati atque diſpoſitioni totam petitionem noſtram committentes : ipſe Dominus ſalutis noſtræ cupidiſſimus grata habet etiam talia deſideria noſtra,& illa coronat quaſi eum deſideraſſemus. Puritati internæ cuſtodiendæ inuigilat,qui ſuperbiæ va næ gloriæ, iracundiæque vitiis diligenter reſiſtit:qui inobedientiæ ſcelus in ſe penitus conculcat & proterit : qui ab omni odij & inuidię labe immunem ſe ſeruat:qui ſordidas & iniquas cogitationes ianuam cordis ſui pulſantes mox repellit : qui carnalibus deſideriis,& quibuslibet prauis cupiditatibus inordinatiſque affectibus con ſentire,ac delectamentis corporalibus inhærere recuſat:qui ſenſus ſuos viſum , auditum,olfactum,guſtum,& tactum,ſanctę continentiæ freno ſtudioſè regit : qui in verbis circunſpectus eſt , & illicita atque inepta quæque proferre renuit:qui Deũ ſe iugiter intuentẽ,ſibiq́ue præſentem & inti mum religioſè attendens,quouis loco ac tempore cor ſuum ſedulo coram eo cuſtodit,& verecundiam atque honeſtatem in omnibus,etiam quando ſolus eſt , reti-

nes

net:qui ad ſacramentalis confeſsionis ſalutare remedium,& ad ſacræ Euchariſtiæ viuificum conuiuium libenter ac reuerenter (licet fortè aridus,frigidus,& afflictus nulla ſenſibilis deuotionis conſolatione releuetur) propter Dei honorem accedit: qui torporem & otium perniciosum fugiens,intendendo rebus ſacris, legendo, meditando,orando,ſcribendo, vel quælibet neceſſaria aut congrua ad gloriã Dei faciendo atque perpetrando,tempus vtiliter expendit:qui ante ea quæ agenda vel dicenda ſunt, cor ſaltem breuiter ad Deũ eleuare,& eius auxilium implorare conſueſcit. Libertati internæ ſeruandæ inuigilat,qui modum in omnibus per diſcretionis virtutem tenere ſtudet:qui erga nullam rẽ, erga nullum opus affectum ſuum importunè effundit: qui deſideria intus naſcentia diſcutit, conuenientérque moderatur, & inordinatum ac præcipitem animi impetum in his quæ facienda vel tractanda occurrunt, refrenat qui terrenis atque caducis rebus cor affixum non habet:qui indigentibus neceſſaria non inuitus ſed hilaris tribuit, & pueriliter non timet ne quod alteri dat,ſibi deſiit:qui ſecularibus curis & ſolicitudinibus mentem

ſuam

ſuam nimium inuolui deprimique non ſinit:qui nulli priuato exercitio ita ſe aſtringit,quin paratus ſit ab illo ſe mox ſeiũgere & ipſum ad honorem Dei intermittere aut omittere, quandocunque obedientia vel charitas ſeu alia rationabilis cauſa id omnino expoſcit: qui non vult ſuus eſſe, ſed electionem, deliberationem, ordinationémque propriam in quouis negotio promptè propter Deum relinquit: qui ſecurè ſe diuinæ diſpoſitioni in omnibus credens voluntatem Domini ſemper præeligit, atque etiam aliorum voluntatẽ ſuæ voluntati ſapienter præponit:qui cognoſcere ea quæ ad ſe nihil attinent, vel quæ ad vtilitatem animę nihil faciunt,non cõcupiſcit:qui maieſtatem ſummæ diuinitatis atque Trinitatis vltra quàm par eſt inueſtigare,& incomprehenſibilia Dei iudicia temerè diſcutere nõ pręſumit, ſed pia mente venerando ea quę non intelligit,ipſum iuſtum Dominũ nihil iniuſtè facere vel permittere indubitãter credit:qui denique ab animo reiicit quicquid inquietudinem intus parit, quicquid mẽtem male ligat aut implicat,atque à Deo impedit Maximè vero orationis ac diuini officij tempore ſeponenda remouendáque ſunt illa

illa quæ cor diſtrahunt, quamlibet etiam ſancta, vtilia, vel neceſſaria, videantur. Neque enim ſolum mala aut friuola, ſed & ea quæ in ſe honeſta vel pia ſunt, nos periculoſa tentatione plerunque occupant & conſtringunt, ſi ipſi tentationi ſtatim in initio reſiſtere, atque illa quæ ſe cordi intempeſtiuè ingerũt, repellere negligimus.

DOCVMENTVM II.

PLena fiducia te totum & omnia tua Deo committe, ita vt eius voluntas æternáque diſpoſitio ſit tibi ſemper pro ſummo ſolatio: & ſiue in tenebris, ſiue in lumine, ſiue in tribulatione, ſiue in proſperitatis ſucceſſu, ſiue in cordis anguſtia, ſiue in cordis latitudine, ſiue in donis pauperem, ſiue in eiſdem diuitem te ille eſſe voluerit, recte de bonitate eius ſentias: & grauia ac moleſta quęque de manu paternæ pietatis atque prouidentiæ illius humiliter, patienter, vel etiam hilariter ſuſcipias: certò credens eum omnia pro tua ſalute ordinare, vnicéque optans vt ipſa voluntas eius omni tempore in te perficiatur.

APPEN-

APPENDIX.

Ex obſeruatione huius præcepti vera hominis pax dependet. Nam quum certum ſit nec folium quidem ex arbore decidere abſque diuina prouidentia: ſi nobis ſemper grata fuerit ipſa Dei voluntas atque diſpoſitio,& eam ſapienter in omnib. attẽdere voluerimus,nõ nos deiiciet quicquid nobis acciderit.Neq; cœlũ neq; terra,neque alia elementa,neq; bruta animãtia,neq; homines , neq; inuiſibilia, neque viſibilia,nos vllo modo lædere vel affligere poſſunt,niſi Deus permittat:nullus morbus,nullum damnum,nulla prorſus incõmoditas, nos cõtingere valet abſque eius permiſſione. Nũquã aũt ille patitur, vt vel leuiſſimæ auræ flatus corpora,vel minimę cogitationis moleſtia animas infeſtet ſuorum electorũ,ſine ingenti profectu ſalutis eorũ:modo iidẽ electi hoc qđ grauat humiliter & patienter ferãt.Sed & plerunque illa quæ minus attẽti aut etiã quaſi inuoluntarij ſuſtinẽt,idẽ pius Dominus eis ad æternam ſalutem conuertit, ita vt eorum animæ ornentur talibus tanquàm cupro: quibus tanquam auro & gemmis ornarentur,ſi ea æquanimi' tolerarẽt.Expedit ſanè vt vitam perfectiorem vberioremq́ue gratiam.

tiam à Domino ſedulò petamus: verumtamen ſi ipſe ſentimenta deuotionis non cõceſſerit, ſi ſolatia raro præſtiterit, ſi nos etiam diuerſis doloribus ac pœnis cruciari, diuerſiſque tentationibus vexari: & diuerſis imperfectionibus impediri permiſerit, nequaquàm ob id perturbari aut impatientes eſſe, ſed ad eum per orationem in omni rerum euentu confugere, in illo firmiſſimè ſperare, illi indubitanter fidere, & in eo immobiliter perſiſtere debemus. Imo verò ſi daretur optio, merito in præſenti exilio potius eligenda eſſent pro amore eius aduerſa quàm proſpera. Ergo vir ſpiritualis non tunc ſolum tranquillus apud ſe conſiſtat quãdo nihil eum premit aut grauat: ſed pacém ſuam in patientia conſtituat, ita vt ad toleranda contraria ſemper & vbique (Deo adiuuante) paratus voluntariuſque ſit. Quælibet moleſta tam parua quàm magna, tam externa quàm (vndecunque obuenerint) etiam ipſa impedimenta quibus ſe à ſpirituali profectu retardari putat, pacato gratoque animo tanquam de manu piiſſimi patris cœleſtis ſuſcipiat, & ei in vnione paſſionis vnici filij ſui Domini Ieſu illa deuotè offerat ad laudem ipſius ſempiternam. Nam eo modo con-

coniunćta atque vnita tribulationibus & doloribus Chriſti ineffabilis erunt dignitatis ac meriti. Omnem mœrorem & anxietatem, omnem afflictionem & calamitatem quam patitur ſuis peccatis imputet: ſeque dignum flagellis, indignum verò etiam minima conſolatione eſſe agnoſcat. Cogitet iuſtū eſſe, ſibiq; vtile, vt quoties declinando à rectitudine male agit grauaminibus, amaritudinibuſque tanquam ſalutari antidoto curetur. Inter ſaluberrima miſericordiſſimi domini verbera mitiſſimam tollerantiam exhibeat: ſciens ſe per huiuſmodi caſtigationē purgari, & ad hæreditatem cœleſtem præparari. Nā aduerſitas tam corporalis quam ſpiritualis quæ patienti & benigna mente propter Deum ſuſtinetur, verum præclarumque indicium eſt electionis diuinæ, ac veluti pignus adoptionis, ſeu anulus digniſſimæ illius deſponſationis, qua anima efficitur filia, amica, & ſponſa altiſſimi. Qui igitur domino perfecte placere cupit, non expetat cum o:dinata cordis inquietudine vel impatientia in hoc peregrinationis loco grandes & ſingulares conſolationes: quæ ſi à liberalitate Dei oblatæ fuerint, humiliter & graté eas excipiat: non tamen

in illis,ſed in illarum largitore Deo conquieſcat. Prorſus ei committat quando & quomodo hic animam ſuam conſolari velit. Periculoſa res eſt ſenſibilis deuotionis dulcedo his qui eam impurè deſiderant, impuréque ea vtuntur: hoc eſt, qui ſui oblectationem magis quàm ſui mortificationem deique honorem in illa & per illā quærunt. Ea ſæpe maiori fructu non habita deſideratur, quam ſentiretur obtenta. Nam & multis magis ſalutaria ſunt quæ dura atque amara dolorē, quam quæ ſuauia & blanda delectationē adferunt. Meritum hominis in hoc conſiſtit, vt fideliter & ſi non dulciter Deum colat,eique per ſeuerāter inter omnia grauamina,& inter omnes laborū difficultates ſeruata humilitate atque patientia adhæreat. Ipſe Deus aliquos quidem ex electis ſuis in hac vita blandimentis fouet, ac cœleſti lumine illuſtratos mirifice afficit atque lætificat: ſed plurimos per iter aſperum deducens permittit grauibus tribulationibus exerceri, atrocibus angoribus arctari, internæ cuiuſdam malignitatis impulſibus agitari, diutinò mœrore premi, ſpiritualis ſuauitatis guſtu deſtitui, ſenſus obtenebratione confundi, moleſta animi dormitatione

deiici,

deiici, miſerabili mentis diſtractione affligi,fœdis imaginibus, laſciuis motibus, obſcœnis ſōniis,dolendaq; humoris carnē polluentis proluuie faſtigari: idque eo plerunque vehementius atque importunius quo tempora ſacratiora ſeu ſolemnitates digniores occurrunt: adeo vt eos quos aliquando glorioſiſſime coronaturus eſt in cœlis iam deſerere ac proiicere, eorumque ſanctis ſtudiis atque conatibus obſiſtere videatur. Sed non deſerit illos nec proiicit: verum ſalutem eorum mira diſpenſatione & incomprehenſibili conſilio ineffabilique charitate inter huiuſmodi calamitates promouet: nouit enim quid cuique expediat. Omnino quicquid accidit his qui bonæ voluntatis ſunt, ille ad ſalutem eorum accidere permittit. Hoc indubitanter credere debemus:licet ea quæ toleramus, planè abſurda & inconuenientia, horrendáque ac ſaluti noſtræ prorſus contraria nonnunquam nobis videantur. Ipſe dominus nouit(ſicut modo dicebamus)quid cuiq; expediat.Quare qui ad ſingularem eius amicitiam pertingere vult, debet ſic animum inſtituere,vt paratus ſit per omnem vitam

(ſi ille ita permiſerit) multiplices miſerias & tentationes perferre, variiſq; cordis ac corporis moleſtiis torqueri,&in ſpirituali conflictu aſſiduè viuere:debet ſe ſic abnegare,ſicque prouidentiæ & diſpoſitioni diuinæ ſubiicere,vt Deo ſeruire malit, quomodo ipſe Deus ordinat vel ſancta obedientia expoſcit, quam quomodo propria affectio propriaue natura ſeu ætas ſuadet:debet ſe totum ita Deo credere, vt quamuis deſideret mox poſt mortem carnis ad eum(pro gloria nominis ipſius)abſque impedimento peruenire,confidenter tamen illi committat, vtrum priuſquam in plenum beatitudinis gaudium recipiatur purgari adhuc debeat: poſtremo debet libenter etiam vltimum inter ſaluandos locum eligere,ſi Deus velit vt locum vltimum teneat. Tunc enim Chriſto verè chariſſimi ſumus,& piiſſimum cor eius efficaciſſimè ad nos inclinamus, copioſamq́ue ipſius gratiam tempore oportuno percipiendam nobis feliciſſimè conciliamus,quando non murmuramus aduerſus eum,nec nobis ipſe diſplicet, propter illa quæ ex permiſſione eius patimur,quando, inquam voluntatem noſtram voluntati eius perfectè conformamus atque ſubdimus.

mus

mus, integerrima humilis cordis fiducia nos curamque noſtri in eum iacientes, ac cupidiſſimè ſuper omnia exoptantes, vt ipſa laudabiliſſima voluntas eius in nobis & circa nos pleniſſimè tam in futuro quã in præſenti ſeculo perficiatur.

DOCVMENTVM III.

EA quæ nulla ratione in te vel in aliis corrigere potes, Deo commenda: longanimiter expectans donec ille aliter de his quæ tibi malè habere videntur, diſponat.

APPENDIX.

Huius quoque præcepti obſeruatio plurimum facit ad veram hominis pacẽ. Igitur ſi is qui proficiendi deſiderio feruet, moleſtiſſimos vanæ gloriæ, impatientiæ, ingluuiei, libidinis, & aliorum vitiorũ motus omnino extinguere, aut diſtraxiones euagationeſque mentis tempore orationis atque diuini officij compeſcere necdum poteſt, non debet inordinate contriſtari. Sed reſpiret qui talis eſt, Deumq;

ſedulo exoret, vt quicquid in ſe vel in aliis emendandum videt, emendare dignetur. Agnoſcat humiliter ſuam infirmitatem, agnoſcat ſe ſuis viribus ſuaque induſtria nihil poſſe ſine adiutorio gratiæ cœleſtis. Ipſis vitiorum illecebris ac ſtimulis quibus pulſatur, reſiſtere mentis ratione non negligat: ſciẽs: quia quantumcunque fœda vel venenoſa cordi ingeſta fuerint, animam renitentem & conſentire nolentẽ non polluunt. Etiam diſtractiones quibus mens eius inter peccandum in diuerſa rapitur, per deliberatam voluntatem & puti dam amici incuriam non admittat: ſed eas rationabili diligentia reprimere ſatagat. Placide faciat quod in ſe eſt, integre interim omnia diſpoſitioni Dei (qui fragilitatem, ac inſtabilitatem ipſius perfectè nouit) committens atque æquo animo ferẽs quod propoſitum ſuum exequi nõ valeat ſicut cupit. Quamuis parum proficere, quamuis etiam ad miſeriora; ſemper decidere ſibi videatur, non tamen deſerat ſuum ſanctum propoſitum: & nullo modo exiſtimet ſe ſuaſque orationes ob id à Deo deſpici quod adhuc imperfectus ſit: nec animo nimium deiiciatur propterea quod multos conſpiciat ſe perfectiores

eſſe

eſſe: ſed humilians ſe, & de illorum profectu tanquam de proprio gaudens, gratias agat Domino. Beatus quidem ille eſt qui ſopitis multiplicum deſideriorum & cogitationum tumultibus, tanquam ſponſus cum cœleſti ſponſo intus delitiatur: ſed felices nihilominus ſunt & adoleſcentulæ pro foribus foris excubantes, quę licet adhuc variis cogitationum phantaſmatibus diſtrahantur, variiſque concupiſcentiarum & paſſionum motibus infeſtentur, reſiſtere tamen ſtudent, & in bonis operibus perſeuerantes: ipſius ſponſi veſtigia ſequuntur. Poſſunt per Dei gratiam paulatim creſcere, & ad perfectiora peruenire. Pius cultor Dei, cuius anima ex numero talium adoleſcentularum eſt, cogitet ſibi ad virtutis exercitium & ad humilitatem ſeruandam vtile eſſe aliquibus imperfectionibus adhuc detineri. Si ipſe pauper magna Deo offerre nequit, libenter offerat vel parua: bonam promptamque voluntatem exhibens, & pium deſiderium pauciora offerendi habens. Nam habere aut etiam velle habere huiuſmodi ſanctum deſiderium, res eſt non parua, ſed eximia magnificè coronanda à domino, qui bonam voluntatem pro

opere vel operis perfectione ſuſcipit,quã-
do opus ſiue pefectio operis præſtari nõ
poteſt,quiq́ue gemitum etiam minimum
pro bono ſpirituali pie emiſſum grandi
mercede donat. Quam magna vellemus
eſſe noſtra deſideria, tam magna apud il-
lum ſunt. Ergo fidelis Dei cultor ſeſe in
humilitate contineat, bonam voluntatem
(ſicut dictum eſt)exhibens.Imperfecta o-
pera ſeu exercitia ſua benigniſſimo cor-
di Ieſu Chriſti emendanda perficienda-
q́ue ſi non verbis,ſaltem animi voto com
mendet:& illa offerat in vnione ſanctiſſi-
marum actionum eiuſdem Chriſti Ieſu,
ſiue in vnione admirabilis amabiliſq́ue il-
lius amoris, quo ipſe factus homo gene-
ris humani redemptionem peregit: vel
certe iſtud aut ſimile dicat Deo patri, Dò
mine hoc opus vel hæc opera ſeu exer-
citia offero tibi per vnicum filium tuum
in virtute ſpiritus ſancti, ad æternam lau-
dem nominis tui. Ea enim ratione perfi-
cientur, & digniſſima Deoque gratiſſima
erunt, quæ offeret. Nam ſua quæ ex ſe
obſcura vel minus clara ſunt ineffabilem
ſplendorem atque decorem ex meritis
Chriſti quibus coniunguntur & vniuntur
accipient. Planè quod per dilectum Dei
patris

patris filium Chriſtum Ieſum pie offertur vltra quam dici poſſit nobile & Deo acceptum redditur: quemadmodum apparet aureum aut purpureum quicquid per gemmam vel vitrum aurei purpureive coloris conſpicitur. Hoc formiter credat, vt eo modo ſeipſum conſoletur, dominumque in omnibus laudet atque glorificet. Nam quum omne peccatũ iam execretur, & humilis factus, bonaque voluntate intus ornatus Deo placere deſideret ac laboret, Dei proculdubio filius eſt, ſummæ trinitati charus eſt: ob idque ſi in tali propoſito perſeuerauerit, omnino hæres regni cœlorũ erit, quantũcunque paruus in meritis, & imperfectus modo eſſe videatur. Licet in multis quotidie ex humana fragilitate offendat, non tamen putet propterea Dominum rupta prorſus amicitia à ſe omnino receſſurum: dummodo ipſe voluntatem ſuam ab eo non auertat: & per veram pœnitentiam frequenter doleat de offenſis ac negligentiis ſuis. Eſto ſane vt occaſione oblata facile excedat in verbis, riſu, affectione inordinata, propria complacẽtia, inani gloria, ac ſimilibus: ſed non amet ipſos exceſſus, neque occaſiones excedendi appetat: diſpliceat

IOTECA NAZ ROMA ITTORIO EMANUELE

illi omne peccatum. Quando inquam ſolus liberque apud ſe eſt, prorſus auerſetur quicquid cor ſuum maculare, & ſe à Deo elongare poteſt: ſic enim celerrimam veniam conſequetur. Etiam ſi ſingulis horis ex infirmitate ſæpius labatur, nequaquam tamen hanc grauiſſimam iniuriam clementiſſimo & ad ignoſcendum vere pœnitentibus paratiſſimo redemptori ſuo faciat, vt de eius immenſa miſericordia diffidere velit. Neque propter numeroſitatem, neque propter enormitatem lapſuum ſuorum deſperet: ſed culpam ſuam humiliter agnoſcens, & ſe fideliter corrigere proponens, toties cum ſancta indulgentiæ ſpe reſurgat quoties cadit. Nam quandocunque cum verè pœnitet peccatorum admiſſorum, & ipſe integro corde voluntatem ſuam inclinat ad ſui emendationem, ita vt deinceps paratus ſit facere ea quæ placent domino, tam repente ſanctificatur, quàm repente mundatus fuit lepro-
Mat.8. ſus ille, cui dicenti, Domine ſi vis potes me mundare, Dominus reſpondit, volo mundare. Ieſus enim Dei & virginis filius pro ſalute generis humani ſemper aſtat Deo patri, vt ei electos ſuos

ex

ROMA

ex humana fragilitate peccantes,ac deinde pœnitentes reconciliet, ſua innocentia eũ placans.Quæ tamen incõprehenſibilis pietas Dei illum non faciliorem ad peccandum, ſed promptiorem ad amandum reddere debet. Bono ſit animo. Peccatorum veniam ſeu quælibet neceſſaria religioſè & ſanctè poſtulet in nomine ipſius Chriſti Ieſu: ſic enim omnino exaudietur & repulſam non accipiet. Dicat,ergo deo patri, Pie pater miſerere mei & emunda me ab omni peccato per vnigenitum filium tuum. Roget eundem Chriſtum Ieſum vt pro ſe aduocatus eſſe dignetur. Sed & in plenam expiationem atque ſatisfactionem pro peccatis ac negligentiis ſuis offerat eiuſdem domini Ieſu cor melliſluũ quod in ſe continet omne bonum: offerat ſanctiſſimam conuerſationem, paſſionem, & mortem ipſius: vel etiam pro ſua ſuperbia humilitatem illius, pro impatientia patientiam, pro incontinentia continentiam, pro malitia ſua innocentiam eius offerat. Qua præcellentiſſima oblatione cum benignitate mentis facta, iam omnino ſe veniam aſſecutũ,& vere reconciliatum ac meritis virtutibuſque Chriſti

ornatum

ornatum eſſe confidat. Si enim adhuc dubius nimíſque meticuloſus manet ſimilis eſt ei qui exutus veſtimentis vilibus ac ſordidis, & repente indutus regiis non nouit decenter atque compoſitè pro exigentia ipſorum regalium veſtimentorum incedere, ſed pro morum ruſticitate cui aſſuetus eſt, inepte & inciuiliter graditur. Indubitáter credat Dominum (qui omnes electos ſuos affectu tenerrimo diligit) ſcire, poſſe, & velle ſibi humiliato ignoſcere, atque in omni neceſſitate adeſſe. Piam certámque fiduciam erga eum concipiat dicens illud ex libro Iob,
Iob 13. Etiamſi occiderit me ſperabo in eum: & ſi in profundum inferni demerſus fuero, inde me liberabit. Hæc ſancta & ſecura confidentia in tantum placet Deo, & tantam vim piiſſimo cordi eius infert, vt ipſe Dominus non poſſit non adiuuare, non poſſit non ad ſalutem exaudire eum qui illam habet. Vnde & in ſacra ſcriptura ita loquitur, Ego Dominus Deus tuus
Iſa. 41.49 apprehendens manum tuam, dicénſque tibi, Ne timeas, ego adiuui te. Nunquid obliuiſci poteſt mulier infantem ſuum, vt nõ miſereatur filio vteri ſui? & ſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiſcar tui.

Ecce

Ecce in manibus meis deſcripſi te. Erit tibi anima tua in ſalutem, quia in me habuiſti fiduciam. Ex humilitate & charitate procedere debet iſta fiducia: nam ſuperbam, ſtolidam, & à caſto timore alienam confidentiam Deus deſpicit.

DOCVMENTVM IIII.

INiuriam ſeu cõtumeliam tibi illatam, ſi cum lætitia nondum ferre potes non tamen propter illam inſipienter perturberis, neque ira excandeſcàs: ſed tranquillus permanere ſtude. Nam indigniora pro te Deus tuus manſuetiſſime tolerauit. Ergo in talibus fœrocientem animi impetum religa & reprime: Deumq́ue qui te iuſte quidem, ſed tamen ex amore affligi permittit, magis quàm hominem qui te affligit, attende.

APPENDIX.

Is cui iam perfectior ſuiipſius victoria cœlitus conceſſa eſt, quamlibet offenſam in ſe admiſſam promptiſſime remittere, conuitiáque, ludibria, & ſubſannationes exultanti aut ſaltẽ tranquillo animo perferre

Act.5 ferre nouit. Tales erant Apoſtoli qui à Iudæis cæſi gaudebant quod digni habiti
Reg.16. eſſent pro nomine Ieſu cotumeliam pati. Talis erat & Rex Dauid qui quum Semei ſe maledicentem audiret ac videret. non eſt exaſperatus neque vindictam expetijt,ſed Deum attendens humiliter dixit,Dimitte eum vt maledicat iuxta præceptum domini, ſi forte reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi bonum pro maledictione hac. Et quis nõ animetur ad opprobria & indigna queque patienter toleranda,ſi diligenter conſideret quàm miti atque humili corde ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus omnẽ paſsionis ſuæ amaritudinem & dolorem pro nobis ſuſtinuerit? Dæmonium habere & ſeductor eſſe dicebatur, ab impijs captus ligabatur, premebatur, abducebatur, accuſabatur,conſpuebatur, alapis & colaphis tundebatur, illudebatur, contennebatur,flagris cõſcindebatur,ſpinis coronabatur,felle & aceto potabatur, clauis cruci affigebatur,blaſphemijs impetabatur:& interim tranquilliſsimam patientiam ſeruabat. Nom apperiebat os ſuum agnus Dei innocens:niſi quòd pendens in cruce patrem pro ſuis perſequutoribus exorabat.

bat. A tam præclaris virtutum exemplis quæ benigniſſimus redemptor noſter nobis relinquit, oculis cordis auertendi non ſunt. Tu nullo modo pro fœlicitate hoc quærere debes in iſta vita, vt nullus ſit qui te grauet, nullus qui tibi negotium faceſſat. Nam ad ſuperbiæ, iracundiæ, vel impatientiæ in te latentis extirpationem, ad veræ pacis acquiſitionem, ad peccatorum tuorum purgationem, meritorumque augmentum, ſæpe vtile ac neceſſarium eſt vt Deo ordinante ſeu permittente non deſint qui te exerceant, & ſalutem tuã diuerſas moleſtias ingerendo promoueant. Quando probroſa tibi obijciuntur quæ non admiſiſti, teſtimonium conſcientiæ tuæ te ſoletur, & tranquillus eſto: ſi vero admiſiſti ea quæ in te dicuntur etiam ſic tranquillus & humilis permanens, paratam habe voluntatem corrigendi te ſi nondum correxiſti. Non ſis multum ſolicitus quomodo homines ad te loquantur, quid de te ſentiant, quale iudiciũ de te habeant: ſed ad Deum cauſam tuam ſemper refer, illi te & omnia committe, in illo cor tuum ſtabilire ſtude. Ipſe enim ſibi fidentes ab omni confuſione, oportune & conuenienter

eximere

eximere nouit. Sic fiet vt pax tua ex linguis hominum non pendeat. Si data qualibet perturbationis occaſione, contingat te ex imperfectione fragilitatéque propria ſtimulis indignationis acerbius agitari, diſce quiete ferre ipſius paſſionis tuæ moleſtiam qua intus affligeris: & intempeſtiue tunc non proferas ea ad quæ dicenda ſpiritus tuus importune te impellit: ſed de his quæ te angunt loqui diſfer (ſi fieri poteſt) donec Dei gratia mentíſque ſerenitas redierit.

DOCVMENTVM V.

ALterius voluntatem potius quàm tuam facere ama, & iudicio alterius tuum iudicium facile ſubmitte: proprio ſenſu nunquam proterue inhærens, neque aliquid ſanctæ obedientiæ præponens.

APPENDIX.

Sublimis planè virtus eſt obedientia, quàm pure & ſimpliciter exhibitã Deus præfert quibuſlibet aliis operibus atque exercitiis quantumuis excellentibus & ſanctis,

ſanctis. Verus obediens non ſolum maioribus, ſed & ſibi æqualibus atque etiam minoribus alacriter in his quę licita ſunt obtemperat. Non diſcutit apud ſe quàm iuuenis aut imperfectus ſit ſuperior qui iubet: non iudicat friuolum vel inutile eſſe quod præcipit: ſed audito eius mandato, mox omnibus aliis quæ tunc intermitti poſſunt, intermiſſis, animo paratiſſimo iuſſa exequitur: non tanquam homini ſed tanquam Deo obedientiam impendens, & propter Deum etiam præſidentem minus recte viuentem reuerenter honorans, ſyncerumque ac dulcem affectum & beneuolum animum erga eum gerens: memor verborum illorum Domini Ieſu, Qui vos audit me audit, & qui vos ſpernit me ſpernit. Purioris & integrioris vitæ amator obedit tunc quoque quando agnoſcit voluntatem ſuperioris, licet mandatum eius expreſſum non interueniat. Vbique paratus eſt ſeipſum deſerere: & propterea non ſolum in his quæ ſibi placent, verum etiam ac multo maxime in his quæ moleſta ſenſuique ſuo contraria ſunt, vult obedire: recogitans non ſemper illud eſſe Deo acceptius quod homini eſt dulcius Luc. 10.

atque delectabilius. Actiones communes quæ ad rationem obedientiæ ſpectant, ſuis priuatis actionibus ex propria electione ſuſceptis ſemper anteponit, etiamſi illæ ſibi magis ſteriles eſſe videantur, minúſque ſapiant quàm priuatæ. Talis ſi forte ſacræ lectioni vel meditationi intentus, euocetur ſuperioris iuſſu ad indignum aut vanum aliquod opus, exempli gratia, ad quiſquilias colligendas, nihil cunctatur: ſed ſtatim abſque aliqua contradictione vel diiudicatione ſancta ſtudia illa omittit, vt obedientiam ſeruet: Deum propter Deum conuenienter & ſapienter relinquens. Nam quod in ſe vile eſt ac nullius momenti, dum per obedientiam fit, redditur præſtantiſſimum. Neque enim ipſa obedientia nomen virtutis ac meritum ſortitur ex dignitate rei quæ præcipitur, ſed ex bona voluntate illius qui præcipienti fideliter obtemperat. Eodem modo inobedientiæ grauitas in his quæ vel modica videntur, vel in ſe mala non ſunt, ex praua voluntate eius qui obedire non vult penſanda æſtimandáque eſt. Verbi gratia: ſi quis pomum non edere iuſſus, ſuperbè mandatum transgreditur, ipſe reus punietur

à Deo,

à Deo, non quod pomum comederit, ſed quia inobediens fuit. Præuaricatio primorum parentum id abundè docet. O qui ſciret quantus fructus in virtute obedientiæ lateat, quàm religioſe etiam minima quæ ſibi præſcripta ſunt impleret? quam promptè voluntatem alterius ſua voluntate confracta relictáque faceret? Omnino Deo chariſſimus eſt qui ſic ſe abnegat, & arbitrium, ſenſum, iudicium, atque conſilium aliorum prudentum libentius quàm ſuum ſequitur: illudque optimum ſibi eſſe credit quod è voluntate vel electione propria natum ſeu profectum non fuerit. Hæc via plana & ſecura eſt: quicunque per eam ſtrenue graditur, inoffenſo pede ad cœleſtem patriam pergit: & non ſolum in futuro, verum etiam in præſenti ſeculo largam benedictionem accipiet à Domino Ieſu, qui pro nobis factus eſt obediēs vſque ad mortem crucis. Poſſet fieri (ſicut patres affirmãt) vt aliquis per promptam fidelem, & puram obedientiã altius eleuaretur in Deum, quàm ſi toto decennio in deuotarum precum exercitiis diligentiſſimus fuiſſet. Libet addere aliud, qđ ſancti aſſerere ſolẽt. Sint, inquiunt, duo

hominés,quorum alter in libertate, alter ſub obedientia viuat:ſi is qui liber eſt aliquo die ieiunat, ſimplicem mercedem cõſequitur: ſi verò ille qui ſub obedientia conſtitutus eſt non ieiunat eo die, ſed ſecundum præſcriptum canonis legis cui ſe aſtrinxit, cõtinenter & ſobrie etiã carnib. veſcitur:cuperet tamen ieiunare, niſi obedientia ſeu canonis conſtitutio vel charitas aliud requireret, duplici mercede à Deo donabitur. Nulla virtus, nullum virtutis opus Domino placet, ſi vitio inobedientiæ contaminetur. Illi inquam diſplicet quicquid per inobediẽtiam deliberato animo fit,etiamſi alioqui pium ac lau-
1.Reg.15. dabile ſit quod agitur. Nam vt ſacra ſcriptura teſtatur, obedientia melior eſt quã victimæ, & quaſi ſcelus idololatriæ eſt nolle acquieſcere. Hereſes non aliunde ſumunt originem quàm ex ſuperbia & inobedientia:hæretici enim ſuum ſenſum proteruè ſequuntur, & decretis Eccleſiæ catholicæ parere, propriumque iudicium iudicio illius ſubmittere nolunt. Si quis feruens ſpiritu rigorem abſtinentiæ, ſeu cuiuſlibet ſanctæ actionis auſteritatem ad præceptum ſuperioris non mox deponeret, poſtea verò pœnitentia ductus
abſque

abſque mora corrigere ſe & obedire vellet, tam facilè indulgentiam inueniret apud Deum, quàm facilè veniam apud imperatorem obtineret is, qui ſtrenuè aduerſus hoſtes dimicando ipſum imperatorem ex improuiſo paululum læſiſſet.

DOCVMENTVM VI.

NVnquam alicui te præferas, nunquam aliquem contemnas. Omnium viliſſimum indigniſſimúmque te eſſe exiſtima, omnibus te ſubiice, omnibus propter Deum inſeruire deſidera: & eos qui te monent aut reprehendunt (etiam ſi inferiores videantur) æquanimiter audi: magis eligens culpam humiliter agnoſcere, quàm contentioſè ac ſuperbè teipſum excuſare.

APPENDIX.

Hoc præceptum ſicut & præcedens, demonſtrat iter rectum, cōmodiſſimúmque cōpendiũ ad vitæ perfectionem, & æternã gloriam obtinendam. Quum regis & mendici ſecundum animam æqualis ſit digni-

tas, ſecundum carnem æqualis infirmitas (vterque enim animam imagine Dei inſignitam, & corpus mortale habet) mirum valde eſt quomodo homo homini ſuperbè ſe præferre, quomodo homo hominem contemnere, & non honorare, non ſicut ſeipſum diligere poſſit. Felix eſt qui ſic ſe deſerit, ſic deprimit, ſic contēnit, vt aliorū tā latentes quā patentes virtutes recogitās & ſua vitia penſans, ac quemlibet vel iam eſſe, vel mox per Dei gratiam poſſe eſſe longè ſe meliorem credens, pedibus omnium ſe veluti conculcandum exponat. omnes tanquam ſuos dominos attendat omnium miniſtrum ſe conſtituat: omnibus propter Deum ſeruire, grandi affectu, appetat. Felix qui viles quaſque actiones non quaſi ſe indignas ridendo, ſed quaſi ſibi conuenientiſſimas amplectendo ſerio perficit: qui etiam confundi pro Dei honore atque amore non refugit: qui contentionibus non delectatur: qui culpam ſuam libenter agnoſcit: qui ſe accuſare, alios excuſare amat, qui monitores & reprehenſores (etiamſi inferiores ſint) patienti gratóque animo audit, & ipſos ſyncere diligit.

DOCV-

DOCVMENTVM VII.

TAm libenter eſto minimus quam libenter fortè aliquis alias eſſet maximus:& abiectus non autem honorabilis haberi concupiſce,vt Chriſto ſacræque eius genitrici Mariæ ſimilior appareas.

APPENDIX.

Qui verè humilis eſt, infimum locum: ſemper appetit:ſubeſſe magis quàm præeſſe, & doceri magis quàm docere cupit laudes hominum nõ requirit.Ea ex quib. honorari & in admirationẽ apud homines venire poteſt,per alium potius quàm per ſe peragi optat. Sublimia de aliis ſentiens,ſe nullius momenti eſſe reputat:bona quæ facit non inſolenti cogitatione apud ſe magnipendit,nec ea per iactantiã oſtendat.Ob viſitationẽ diuinam non reſoluitur inepta inordinatáve lætitia,neq; ſecuritatẽ imprudenter aſſumit:nõ inquã ſibi vanè placet ꝓpter Dei dona quę percipit,nec de eis paſſim (propriãquærendo gloriã)loqui geſtit.Nõ in ſe,nõ in ſuis meritis,ſed in Dei miſericordia,& in beatæ genitricis ei9 Mariæ,aliorũq; ſancto-

rum interceſſionibus ac piorum hominũ orationibus confidit. Omnem animi altitudinem in ſe penitus deijcit ac proterit: pauperem, paruum, atque imbecillem ſe Deo exhibẽs. Hominum de ſe iudicia nõ anxiè metuit: ſui contemptu non perturbatur: Denique vilis potius quàm humilis, & inutilis magis quàm ſanctus haberi deſiderat. Talis puer ille ſecundum cor Domini, qui à ſuperba Michol ſpretus, & conuitio præter meritum exceptus, reſpondit,
2.Reg.6. Et ludam & vilior fiam pluſquam factus ſum, & ero humilis in oculis meis.

DOCVMENTVM VIII.

Alicui placere vanè non affectes, neque diſplicere inaniter pertimeſcas & hominum maximè mulierum notitiam, familiaritatem, aut ſingularem erga te dilectionem ne expetas.

APPENDIX.

Vir verè ſpiritualis, omne verbum, omnéq; geſtũ adulationis fugit: nec magnopere curat vtrum placeat an diſpliceat hominibus: ſed modis omnibus ad hoc laborat vt

rat vt Deo placere poſſit. Ita tamen viuere ſtudet, vt bonis (quantum in ſe eſt) placeat. Qui ſi nonnunquam intentionem ſuam ad humanam complacentiam vitioſè declinare ſenſerit, mox eam corrigit & reuocat: vnius Dei fauore atque amicitia contentus. Non ſolum impudicarum, verum etiam honeſtarum mulierum incauta nimiaque familiaritas multis ſæpe obfuit, multis detrimenta purioris caſtimoniæ intulit, multos grauibus tẽtationibus inuoluit. Sapiens igitur eſt qui huiuſmodi pericula vitat, & ſpreta omni carnali affectione, puritati cordis ſeruãdæ ſe addicit, ac vultum mulieris curioſè contemplari refugit. Sapiens, inquam, eſt, qui pias, fœminas Deo commendat, & eas ac quoſlibet homines circa illum non circa ſe per ſingularem amorem occupari cupit. Beatus item eſt, qui nullius præſentiam corporalem nimis anxiè expetit, & abſentiã etiam illorum æquo animo propter Deũ fert, quorum exẽplis atque colloquijs plurimum ſpiritualis conſolationis & adiumenti percipere poſſet.

DOCVMENTVM IX.

Aliorum dicta vel facta tu temerè neque iudices, neque diſcutias: &

ſuperfluis curis te non implices, verbáque detractoria loqui, aut etiam audire (quantum potes) caueas.

APPENDIX.

Vtile fuerit ad huius præcepti obſeruationem, aliorum mores & geſtus minus compoſitos ſtudioſè non attendere, niſi inquantum officij neceſſitas expoſcit. Qui enim in ea re curioſus eſt, facilè etiam inquietus, ſuſpicioſus, amarus, atque indignabundus erit: & circa alios intempeſtiuè occupatus, ſuiipſius obliuiſcetur. Laudabile admodum eſt, temerária iudicia vitare: nō continuò putare nullos ibi bonos eſſe vbi multi videntur non rectè viuere: nec exiſtimare illos omnes iam irremediabiliter periiſſe, qui cognoſcuntur adhuc licentius peccare: neque arbitrari hominem orthodoxum ac pium propterea à Deo deſpici vel non diligi, quod adhuc aliquibus imperfectionibus detineat. Laudabile inquā eſt, ſuſpiciones ſiniſtras in ſe ſeuiter non admittere, eis importunè & iniquè ſe cordi ingerentibus conſenſum non præbere: mala de aliquo audita nimis facilè non credere: bene de aliis ſentire, & eorum verba

ba atq; opera in meliorem partem (quatenus fieri poteſt) interpretari. Nō eſt cur multum doleat ſe errare, qui etiam de malis hominibus bona cogitat. Is cui aliorū cura credita eſt, licet aliquando fortè metuat ne ibi malum lateat vbi malum non eſt: nunquam tamen fixa mente ſuſpicari debet ibi malū eſſe, vbi vtrum malum ſit. incertus eſt. Vir beneuolus & benigna charitate præditus, certò cognoſcens aliquē grauiter peccaſſe, commiſereſcit: memoria repetens, quanta ſit infirmitas & cęcitas humana, quantáque diaboli tentantis inuidia atq; malitia. Sed & hoc apud ſe recogitat, quàm ardenti deſiderio Dominus expetat & expectet tempus illud quo peccator cōuertatur & ſe corrigat. Qui negotia ſibi non commiſſa relinquit, & ſolicitudinem de rebus ad ſe ſuúmque officium non pertinentibus abiicit, quique ineptè auidus non eſt, vt aliorum ſecreta cognoſcat, grandi pacis internæ beneficio fruetur. Pij multum exhorrent detractionis vitium: ita vt de alterius imperfectionibus tacere ſemꝑ malint, quā aliqua dicere. Q đ ſi neceſſe interdū fuerit vt talia vel loquāť vel audiāt, sūmopere vigilāt ne aut per verbosū exceſſum aut per intentionem affectionémq; minus ſynceram corda ſua ma-

culent. Rem Deo gratam facit, qui detrahentis ſermonem prudenter amputat, & ad meliora transferre ſatagit.

DOCVMENTVM X.

BEnignum & affabilem omnibus te præbe: de aliorum bonis ſicut de propriis gaude, & pro aliorum malis ingemiſce: omnes ſyncera charitate diligens, neminem quantumuis etiam tibi moleſtum odio habens, de nullius ſalute deſperans, & imperfectis quibuſque piam compaſſionem magis quam turbulentam indignationem impendens.

APPENDIT.

Omnino conuenit vt ſeruus Dei affabilem aliis ſe præbeat, & in vultu modeſtam caſtâmque ſerenitatem potius quam nimis triſtem vel auſteram grauitatem prætendere conſueſcat. Debet (quantum in ſe eſt) amicè cum omnibus conuerſari: nemini oneroſus eſſe: neminem conturbare: verborum inſyncerá, atque à dilectione alienam mordacitatem vitare, promptè quoslibet iuuare: cupide omnium neceſſi-

tatibus

tatibus ſubuenire:libenter non ſolum his à quibus diligitur, ſed potiſſimum his à quibus infeſtatur aut læditur,benefacere: cor amaritudine aut felle infectum aduerſus aliquem non gerere:nulli ſigna charitatis negare:nulli malè velle:nulli inuidere:nullum quantumuis iniquè viuentem deſpicere:de nullius peccatoris vera conuerſione ac pœnitentia deſperare.Nam & ipſe aliquando fortè à Deo auerſus in iniquitatibus aut vanitatibus vixit. Cogitet quam clementer à miſericordi Domino tunc ſeruatus atque ad meliora tandem reuocatus fuerit.Si Deo manum porrigéte euaſit pericula,confidat & alios eodem adiuuante euaſuros.Tranſiit ipſe à prauitate ad iuſtitiam:ſed non putet aliis viam ſalutis præcluſam,aut pontem miſericordiæ deiectum eſſe.Poſſunt alij trãſire, qua tranſiit: poſſunt proficere, poſſunt etiam ad perfectionem peruenire. Ergo (ſicut dictum eſt) de nullius vera conuerſione deſperet:omnes Chriſtianos tanquam fratres ad eandem ſecum hæreditatem cœleſtem vocatos cum gaudio aſpiciat & diligat:in hominibus non viſibilis corporis vilitatem, ſed inuiſibilis animæ (quæ ad imaginem Dei creata eſt, quia rationalis eſt)

eſt) præcellentem nobilitatem pulchritudinéq; attendat. Tãta eſt animæ humanæ dignitas, vt propter eam rex regũ, Dominus dominantium, vnigenitus Dei patris incarnari, pati, propriumq; ſanguinem fundere, ac mori voluerit. Iſtam animarũ indicibilem generoſitatem atque venuſtatẽ paſſim negligentiis dedecorari, peccatiſq; deturpari vehementer doleat: malè viuentes & excęcatos, pereuntéſque tam Chriſtianos rectè fidei, quàm hæreticos, ſchiſmaticos ac gentiles, intima cõmiſeratione proſequatur: omniũ ſalutẽ vera charitate exoptet: de cuiuslibet profectu & conſolatione gaudeat. Bona quæ in ſe non habet, in aliis Dei electis ſe habere lætetur, & pro eis diuinæ liberalitati gratias agat: nã quum omnes electi ſint vnum corpus myſticum, præſtantia & gloria vnius membri cedit in honorem alterius. Aliorum item miſerias & calamitates, ſuas reputet: erga pauperes, infirmos, tentatos, & afflictos piiſſima vice: a gerat. Sanctam hoſpitalitatem amet: opera miſericordię quæ facere poteſt, hilariter faciat: ſi nequit ea corporaliter impendere, impendat ſpiritualiter. Imperfectiones tam animorum quàm corporum in aliis æquanimiter toleret:

omnémque

omnémque indecentem aſperitatem ſeu amarulentiam animi ſui patienti benignitate & ſancto dilectionis dulcore mitigare, vel etiam excludere nitatur, tanquam & ipſe habens in ſe multa quæ ab aliis tolerari debeant. Quod ſi penitus excludere vel mitigare indignationis amaritudiniſq; internæ ſtimulos nec dum poteſt, ſaltem cõſenſum eis deneget: ita vt quamuis in inferioribus animæ viribus graues impatiẽtiæ motus ſentiat, ſuperiorem tamen mentis rationem imperturbatam ſeruare conetur. Suſpiret ad Deum, & eius auxilium imploret. Meminerit verò ſe ipſi Domino non poſſe placere ſi aliquem hominem odit: quum filij Dei à filiis diaboli in eo ſingulariter diſtincti ſint, quod illi charitatem habeant, iſti non habeant. Igitur peccantibus cõpatiatur: peccatis non faueat. Portet, & etiam in corde ſuo ſibi prę-ferat quos corripit: & corripiat ſeu caſtiget quos portat. Non hominem, ſed hominis vitia perſequatur: & illa alibi facilè non recitet, vbi nec eius qui offendit, nec aliorum qui audiunt emendationem ſeu vtilitatem ex huiuſmodi recitatione ſequuturam ſperat. Hominem ipſum cuius imperfectiones ac negligentias perſequitur:

niſi cum perturbatione aliorum publicè faceret, ſi abſque offenſione Dei, & abſque læſione propriæ conſcientiæ omittere poteſt, prudenter (ſicut viderit eſſe neceſſarium) omittat. nihil attētet inſolitum quod humanam fragilitatem excedere videatur, niſi Deus id ſibi placere certa reuelatione declarauerit, viréſque quib. illud commodè perfici quæat præſtiterit.

DOCVMENTVM XI.

MVndi vanitates carniſque voluptates viliſſimas ſperne: immortali animæ tuæ ſponſo teipſum ſeruans, & in eo ſolatia tua conſtituens.

APPENDIX.

Monet hoc præceptum vt faſtum, gloriā fauorē, honores, pompas, poſſeſſiones, diuitias, ſpectacula, luſus, iocos, vaniloquia, & nugas huius ſeculi, fœdaſque carnis delitias contemnamus: noſipſos in ſolo Deo rebuſque diuinis oblectantes. Profectò qui animæ ſuæ ad imaginem Dei creatæ dignitatem & ingenitam pulchritudinem diligentius conſiderat im-

puris carnis voluptatibus non facile ſe debet: ſciens per illas animam rationalem fœdari, & decorem genuinum amittere? Itidem qui beneficia à Deo ſibi impenſa ſedulo recogitat, quomodo poterit erga illũ tã ingratus eſſe, vt peccatorũ ſordibus eum offendere non metuat? Quomodo non ſeſe immaculatum illi ſeruare ſtudebit, à quo benigniſſime conditus, miſericordiſſiméque redemptus eſt? à quo cuſtodiam angelicam, & omnia tam ſpiritui quam corpori neceſſaria à prima ætate accepit, accipitque quotidie? à quo ſic protegitur, ſic gubernatur, ſic fouetur die ac nocte, quaſi cæterorum omnium oblitus ipſe Deus, curam eius ſolius gereret? à quo denique ad vitam æternam gratuito electus ita diligitur, vt ſine ſe ille beatus eſſe nolit? Nimis æquum eſt, vt tam bono Deo, tam dulci animarum noſtrarum ſponſo, integram cordis puritatem (quantum in hac vita licet) ſeruemus. Tam liberalis benefactor, tamque ardens amator omnino redamandus eſt: propter eum tranſitoria omnia deſpicienda ſunt. Nos peregrini & exules hic ſumus, quare non infimis iſtis inhærere, nec ea peruerſè amare, ſed patriam noſtram,

patriam

patriam cœleſtem requirere, & ad æterna bona ſuſpirare debemus. Neque enim propter præſentem, ſed propter futuram vitam Chriſtiani ſumus. Licitum quidem eſt iocunda aliqua pro loco & tempore pia intentione interdum proferre, recreationemque externam congruam ad Dei honorem admittere: ſed ſumma diligentia modus ſeruandus eſt, ne aut per nimiam, aut per minus caſtam relaxationem, harmonia interioris hominis diſſoluatur, & cordis puritas lædatur. Quum neceſſe ſit ſingulis diebus cibo potuque vti, ingluuies à pleriſque ſuperari difficilius ſolet, quàm cætera carnis vitia. Vigilet igitur vir ſpiritualis in quotidiana aduerſum gulam pugna:& Dei auxilium ſedulo imploret ne vincatur. Indecentem auiditatem, turbulentamque cupiditatem inter edendum etiam in ſimplicibus eſcis frenet: ipſum cibum modeſtè ſumens, & eum honeſtè ſenſimque mandens. Rationabilem corpuſculi refectionem non autem voluptaté quærat: & quáuis delectationé terrenam ſentiat(ſine qua refectio corporalis ab homine faméte vel ſitiéte nequaquá ſumitur(non tamé eidem delectationi inhæreat,neque eáad

intima ſua admittat. Non inquam, ob id manducet aut bibat, vt carnis concupiſcentiis inſeruiat, & praua deſideria expleat, ſed vt naturam iuuet, eique ſatisfaciat. Exceſſum diligenter vitet, ne cibo prægrauatus reddatur ineptus ad interna exercitia. Veruntamen ſi ipſe minus forte attentus metas debitæ continentiæ paululum prætergreſſus fuerit, non ſit nimium puſillanimis, ſed ad Deum confugiens culpam humiliter agnoſcat, veniamque ab eo poſtulet, & innouato ſancto propoſito, confidat in illius benigniſſima pietate. Paucos inuenire eſt, quorum ſpiritum non aliquantulum grauet aut præpediat cibus ſumptus dum in ſtomacho concoquitur: ſed citra vitiū crapulæ id accidere poteſt. Qui piè ſecum retractat atque recogitat dominum Ieſum fel & acetum pro nobis guſtaſſe, facilius gulæ illecebras ſpernit, facilius delitioſis eſcis ac potibus carere poteſt, atque ipſa delitioſa edulia æque temperanter & inculpatè ſumit, ſicut minus ſapida ac vilia.

DOCVMENTVM XII.

PAucis contentus eſto, & ſimplicibus delectare memor paupertatis quam

pro

pro te aſſumpſit tibique commendauit Deus tuus. Tu diſcipulus, ille magiſter: tu ſeruus, ille dominus. Gaudeat diſcipulus dum imitatur magiſtrum: exultet ſeruus dum ſequitur dominum.

APPENDIX.

Qui feruet ſpiritu & mundum ac ſeipſum verè cõtemnit: is ſuperflua curioſa, & exquiſita ad ſuos vſus nõ requirit: ſimplicitatẽ in victu ac veſtitu, cęteriſq; neceſſariis diligit: minus potiùs quàm amplius habere ſemper appetit: pro his quæ ſibi vel deſunt vel negligentius adminiſtrantur, facilè non murmurat: propriæ electionis atq; optionis commodũ vbiq; relinquere paratus eſt: humilia & obiecta opera (à quibus ſuperbi abhorrent) magno cordis affectu peragit Reſpicit enim fidelibus oculis in authorem vitæ Dominum Ieſum, qui propter nos ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens.

COROLLARIVM
Appendicum.

Iam qui ex prædictis præceptis eximiũ aliquem fructum referre vult, ſtudeat

tota mentis intentione vitam ſuam ad illa corrigere, ordinare atque componere: ea ſæpe (quemadmodũ author epiſtolę infra in concluſionẽ dicit) relegens & exactè ſe diſcutiens, attentéque conſiderans vtrum id quod legit ipſe faciat. Singula per meditationem deſiderium, & orationem in animi viſcera traiicere, indéque ad mores traducere ſatagat: ita vt quouis loco ac tempore, mox illi occurrat quid agere, quid relinquere, quid admittere, quidue reſpuere debeat. Humilitatem, obedientiam, manſuetudinem, patientiam, charitatem, miſericordiam, benignitatem, & continentiam Chriſti pro ſuo modulo imitetur: Promptè fere in his quæ vel deſiderabilia, vel naturæ contraria ſunt relinquens atque abnegans. Opera ſua omnia pura intenſione (ſicut ſupra in primo præcepto dictum eſt) ad honorem Dei peragat: ſic enim lucida & ipſi domino valde grata erunt. Ea mirificè exornabuntur, ſi ipſe illa ſaltem deſiderio coniunxerit actionibus Chriſti. Exempli gratia ſi cupiat, vel in animo ſuo ſtatuat obedire hominibus, ſeruire Deo, preces offerre, laborare, ieiunare, aduerſa tolerare, edere, bibere, dormire, in vnione illius pietatis

qua

qua Chriſtus Ieſus pro ſe factus homo, in terra hominibus ſubditus fuit, Deum patrem laudauit, orauit, laborauit, ieiunauit, aduerſa pertulit, comedit, bibit, dormiuit, aut ſi illa ipſa quæ facit, commendet, offeratue domino in vnione eiuſdem pietatis ſeu charitatis in laudem æternam Non appetat illuſtrari reuelationum vel miraculorum gratia, vt per ea nomen ſanctitatis apud homines ſibi comparare poſſit. Quæ gratia ſi ei conceſſa fuerit, humiliter ac ſapienter vtatur illa, ſicut cognouerit placere Deo qui eam gratuito donauit. Meminerit vero quia angelus Satanæ, nonnunquam transfigurat ſe in Angelum lucis, vt per doloſas vanaſque reuelationes incautos fallat. Etiam ſi magna ſint, & magna eſſe ſciat ea quæ cœlitus percipit, nunquam tamen magnus & perfectus ſibi videatur, Donis & benedictionis Dei, quibus præuenitur, indignum ſe ſemper reputet.

Non ſibi adſcribat quod bonæ voluntatis ſit, nec ob id arroganter aliis ſe præferat: ſed quoſlibet etiam peruerſiſſimos, ſibi in corde ſuo præponat. Agnoſcat quia niſi ipſe gratia Dei ſeruaretur atque protegeretur mox deficeret in tentationi bus

grauiúſq; peccaret quàm illi:& quia ſi illi tantã gratiã à Deo accepiſſent quantam accepit,min' forte ingrati eſſent,minuſq; peccarent quàm ipſe. Sed & cogitet eos repentè Deo adiuuante in melius mutari poſſe,vel etiam iam in illis aliquas virtutes ipſi Domino cognitas & acceptas latere. Non in ſola regione ſuæ mentis ſolem gratiæ lucere,nec ſe ſolum cœleſtia deſideria habere exiſtimet: ſed in aliis paucio ra Dei dona eſſe ſperet & confidat. Rationis iudicium & ſanctæ diſcretionis modc tamen vbique ſequatur. Nihil ſupra vires ſuas temerè attentet. Neque enim expedit,vt pertinaci animi decreto facere velit quæcunque bona alios feciſſe cognoſcit. Perfectorum ſublimia opera admiretur:ac pro eis Deo gratias agat, & ex eorum conſideratione confirmetur, ne in paruis bonis operibus quę agit, deficiat, ſed quantum ad conuerſationis ſuæ tenorem attinet, magis attendat quid ipſe ex munere diuino facere poſſit, quàm quid illi fecerint aut faciant. Neque enim eadem gratia omnibus datur, nec eadem exercitia omnibus conueniunt, neque eodem modo omnes à ſpiritu ſancto mouentur vel trahuntur. Sane in hac vita

non omnibus donum ſublimioris con-templationis conceditur, non omnes eli-guntur vt reſideant ad menſam regis æterni & deliciis eius plenius perfruantur: ſed plurimi ad hoc deputantur, vt ſtent coram menſa, & per laborioſas actiones inſeruiant: qui tamen in futura vita ſimul cum his qui contemplationis dono hic claruerunt, menſæ communis redemptoris ac patris cæleſtis aſſidebunt, æterna beatitudine donati. Quemadmodum autem hi quos in hac peregrinatione rex cœleſtis ad menſam ſuam, videlicet ad contemplationis quietem vocat vt cum eis delicietur, non debent inciuiliter ſe ſubducere, neque tunc ſurgere vt ſtent aut laboribus externis inſiſtant niſi obedientia vel charitas, ſeu cauſa rationabilis requirat: ita minime conuenit, vt hi qui ad ſtandum miniſtrandúmque deputati ſunt, relicto officio ſuo non vocati ingerant ſe menſe regali, regique aſſideant ad vacandum ſoli contemplationi. Deus non ſolũ exercitiis ſpiritualibus, ſed etiam externis occupationibus pro ſui honore piè ſuſceptis delectatur. Ergo is qui in ſpiritu proficere deſiderat, ſua ſorte contentus ſit, & nihil (ſicut dictum

eſt) vltra vires ſuas temere attentet. Cibum, potum, ſumnumque neceſſarium corpuſculo ſuo non neget: nec innuſitatum abſtinentiæ rigorem facilè conſectetur: niſi ſpiritu ſancto reuellante certò didicerit id placere altiſſimo. Ad ſpiritualis vitæ continuationem minus ei oberit, ſi de cibo & ſomno aliquid paulo amplius admiſerit, quam ſi id quod neceſſarium eſt ſubſtraxerit. Suas priuatas actiones conuenienter alternet, ne faſtidium generent & animum pergrauent. In ipſis etiam internis exercitiis ſuis immoderatam imaginationem, nimiſque vigoroſam mentis ad Deum conuerſionem, & anxiam perplexamque ſolicitudinem, vel etiam adniſum plus iuſto vehementem ſolerter vitet: vt & capite ſanus & ſpiritu integer in obſequio Dei perſiſtere poſſit. Omnem quoque diffidentiam, & indecentem puſillanimitatem, implacabilémque timorem, ac vanam triſtitiam, & ſuperfluos conſcientiæ ſcrupulos (quibus libertas cordis profectuſque ſpiritualis præpediri ſolet) diligenter à ſe repellere ſtudeat. Veruntamen ſi dolorem capitis vel alia incommoda prorſus vitare nequiuerit, non propterea nimium deiiciatur

animo

animo:ſed ſeruata patientia quicquid mo leſtum eſt, offerat Deo in laudem æternam, etiamſi ipſe ſuo vitio ſuáque culpa illud ſibi cõciliauerit. Quando impiis in Deum ac diuina blaſphemiis aut aliis indignis ſuggeſtionibus intus pulſatur, ſæpe melius vincet ſi illas negligendo atque cõtemnendo, mox ſigno crucis ædito cogitationem ſuam ad vulnera Chriſti, ſiue ad alia ſancta & conuenientia trã ſtulerit, quàm ſi multis rationibus cum talibus contendere diſceptaréque voluerit. Prudentum & expertorum conſilium circa huiuſmodi erit ei admodum vtile, maxime in initiis melioris vitæ. Quando ad ſacram cœleſtémque menſam in qua Chriſtus verè ſumiter eſt acceſſurus, religioſa mente recolat charitatem illam ſtupẽdã qua ipſe dominus Deus noſter pro nobis homo factus, etiam pati moríque voluit. Poteſt ad ſupplendam inopiã ſpiritualem qua laborat, offerre ſanctiſſimam eiuſdem Chriſti conuerſationem & paſſionem, vel etiam beatæ Mariæ virginis Deiparæ ſeu aliorum ſanctorum merita. Prçcetur ipſum Dominum Ieſum vt ſuis meritis ac virtutibus animam egenam oxornare dignetur. Et qdẽ ab iſto digniſſimo, ſuauiſſimo, maximéque neceſſario

cõuiuio,ab iſto vnitatis ſacramento,quo Chriſto incorporamur manemuſq; in eo & cũ in nobis manẽtẽ habemus,atque ita omne bonum accipimus., nõ facilè ſe ſubducere debet propter tẽtationes quib. premitur,neq́ue cõturbari ſi ſenſibilis deuotionis conſolatione deſtitutus eſt. Nã deus vnice delectatur vera humilitate & patientia, eiq́ue ſępe magis placet afflictionis amaritudo laboriſq́ue grauamẽ (dũ bona voluntas & ſanctũ deſiderium homini adeſt) quam internę dulcedinis affluentia.Si ei deſunt lachrymę exteriores,nũ deſint interiores.Is cui omne vitiũ diſplicet,& qui deũ diligit ſeu diligere vere cupit,nõ caret interioribus lachrymis Porrò ignorare non debet illa exercitia quibus aliquid ex paſſione domini Ieſu iuxta gratiam ſibi datam legit aut ruminatur maioris eſſe virtutis,quã alia ſpiritualia exercitia.Omnino ſicut ille qui opobalſamum vel leuiter contingit,neceſſario ſuauem odorem retinet: ita is qui paſſionem dominicam pie recolit,licet permodico affectu id faciat, non poteſt nõ referre augmentũ gratiæ diuinæ.Sed nec effigiem,quidem cruxifixi redemptoris, homo Chriſtianus orthodoxæ fidei

vnquàm

vnquam reuerenter aſpexit aut aſpiciet ſine grandi vtilitate. Semper memor ſit Dei cultor quod ad virtutum perfectionem facilius fœliciuſque pertinget, in benigniſſima Domini pietate ſperando & humiliter ac perſeueranter orando, quàm propriis viribus atque conatibus confidendo. Credat nullam orationem in Eccleſia catholica fideliter fuſam carere fructu. Si conſcientia peccatorum remordente nequit libero corde orare, ſtatim culpam ſuam coram Deo cum humilitate fateatur, veniámque petat, & ſe corrigere proponat: atque ita demum ſancta fiducia reſumpta, faciem animæ ſuæ iam repurgatam ad Dominum per preces laudéſque diuinas leuet. Et quando ex humana fragilitate diſtrahitur, deóque negligentius intendit, non idcirco arbitretur orationes ſuas prorſus inutiles eſſe & reiici ab ipſo Domino, qui pro ſua ineffabili clementia atque bonitate omnia opera noſtra æterna remuneratione digna reputat ſi pij ſumus, & voluntatem noſtram ab eo non auertimus, frequentérque dolemus atque ingemiſcimus pro his quibus nos deficere & delinquere cognoſcimus. Non etiam propterea

exiſtimet ſe non exaudiri, quòd orationis ſuæ effectum non ſtatim ſentiat aut videat: ſed longanimis fidéque plenus perſeueret in ſanctis petitionibus, Deo penitus committens quando & quomodo velit poſtulata tribuere. Nam miſericors Dominus ſæpe ea quæ concedere vult, differt in longum tempus præſtare, eo quòd non ſatis conuenienter neque ſatis vtiliter illa citius largiretur. Et plerumque exaudiens nos ad noſtram ſalutem, non id præbet quod petimus (quia nobis non conducit) ſed aliud quod expedit, donat. Plane toties centum talenta (vt ita dicam) in theſauros reponit danda ſuo tempore ei qui pie orat, vel etiam illi pro quo oratio funditur, quoties ipſe orans vel minimum nummum poſtulat. Quando aliquis latinæ linguæ ignarus, benigna religioſáque mente, deum latine laudat aut precatur, non minus vtilitatis ac meriti refert, quàm ſi lingua ſibi nota laudes precéſque ſuas Deo offerret. Nam & ægrotus quiſque potionem medicinalem ſumens ſanitati reſtituitur, etiam ſi ipſius potionis virtutem ignoret. Qui alicuius orationibus congrua pietate ac fide ſe commendat, fructum ſancti deſiderij ſui

apu-

apud Deum conſequitur,etiamſi is cuius preces expetierat ,orare ꝓ ipſo negligat. Hæc pro qualicunque explicatione ſeu dilatatione vtiliſſimarum præceptionum quæ in breui iſta epiſtola habentur,dixiſſe ſufficiat.

CONCLVSIO EPISTOLÆ.

HÆC documenta crebro inſpice ac lege,Deumque precare vt ea adimplere poſſis,ſine cuius gratia nihil boni facere potes. Non autem deſperes propter frequentes lapſus tuos , vel propter paſſionum vitiorumque indecentes motus quibus adhuc vehementer forte impugnaris & impediris:ſed ex infirmitate tua in humilitate proficiens, bono animo eſto,ac reiecta nimia puſillanimitate confide in Domino Ieſu. Roga eum vt vt malis tuis indulgeat, merita quæ tibi deſunt ſuppleat,bona quę neceſſaria ſunt concedat,& quæ conceſſit, ſed imperfecta habes perficiat. Pete, quære , pulſa : nam perſeuerantem procul dubio tandem exaudiet ille qui dixit , Omnis qui petit accipit,& qui quærit inuenit, & pulſanti aperietur.Quum verò poſtulata ab ipſo acceperis,caue ne de donis eius

ſtultæ

hinc caro reuocat,hinc amor nouæ conuerſationis inuitat,hinc vſus peruerſæ vetuſtatis impugnat.

Hoſtis noſter adhuc in hac vita nos poſitos quanto magis ſibi rebellare conſpicit,tanto amplius expugnare contendit:eos enim pulſare negligit, quos quieto iure poſſidere ſe ſentit.

Quiſque in ipſo conuerſationis initio magna plerumque excipitur dulcedine conſolationis: ſed durum laborem poſtmodum experitur probationis.

Sæpe conuerſus quiſque in eo fallitur quòd dum quibuſdam donis gratiæ per dulcedinem inchoationis excipitur,confirmationem accepiſſe ſe perfectionis arbitratur: & plenitudinis conſummationem æſtimat, quæ adhuc blandimenta eſſe incoationis ignorat. Ne ergo conuerſus iam ſanctum ſe eſſe credat, diſpenſante Deo permittitur vt poſt conuerſionem ſuam tentationum ſtimulis fatigetur.

Plerunque virtutes dum plus quam neceſſe eſt exuberant, vim ſuam exhalant. Vnde Dominus electorum ſuorum & ante tempus deſideria implere renuit, & rurſum in tempore intra menſuram

profectus premit:ne ſi aut antequàm debent aut plus quàm debent proficiant, per profectus ſui magnitudinem, in elationis defectum cadant.

Plerique quum deſideria ſancta concipiunt, in ſummis etiam exerceri virtutibus inardeſcunt: vt non ſolum culpa operationem non inquinet,ſed nec cogitationem pulſet.Et adhuc quidem in corpore poſiti ſunt,ſed nihil iam perpeti de cõmunione præſentis vitæ volunt:imitari per intentionem internam mentis ſtabibilitatem appetunt, ſed interuenientibus tentationibus reuerberantur: vt videlicet infirmitatis ſuæ meminerint, & elati de virtutibus quas accipiunt non ſint.

Si ſola nobis adſũt proſpera,ſoluimur: ad virtutem verò melius per aduerſa ſolidamur, Deus igitur prouide cuncta diſponens, electos ſuos inde robuſtius in integritate cuſtodit,vnde eos per inimici tentantis impugnationem aliquo modo ab integritate labefactari permittit.

DIVVS BERNARDVS.

Diligam te Domine pro dono tuo, & modulo

modulo meo. Si quantum debeo non poſſum, non poſſum tamen vltra quàm poſſum. Potero vero plus quando plus dare dignaberis: nunquàm tamẽ prout dignus haberis. Imperfectum meum viderunt oculi tui: ſed tamen in libro tuo omnes ſcribentur, qui quod poſſunt faciunt, & ſi quod debent non poſſunt.

ALIVS QVIDAM.

Deus diligit non ſolum illos qui ſemper in innocentia vixerunt, ſed & eos qui poſt multa atque enormia crimina reſipiſcunt, ſeque diligenter corrigunt: iſti enim ſunt chara vaſa miſericordiæ eius. Illorum animas per virgines, iſtorum vero animas per proximas intelligimus deſignatas eſſe à Pſalmiſta loquente de preclara regina ſponſa regis Chriſti ac dicente, Adducentur regi virgines poſt eam proximæ eius afferentur tibi. Tam iſtæ quàm illæ perueniunt ad patriam cœleſtem, ſicut idem Pſalmiſta conſequenter aſſerit dicẽs, Afferentur in lætitia & exultatione, adducẽtur in tẽplũ regis. Quare aũt Deus aliquos ex electis ſuis in innocentia conſeruet, alios grauiter peccare,

permittat non eſt noſtrum inquirere. Id enim in profundo conſilij iudiciíque eius latet.

LVDOVICVS BLOSIVS.

Dominum Deum noſtrum qui ſpiritus eſt qui vbique eſt, poſſumus etiam vbique locorum conuenienter adorare, venerari, colere, ac precari: ſed id conuenientiſſimè facimus in oratoriis nomini eius conſecratis. In quibus Chriſtianos omnes cum maxima reuerentia & decentiſſima interioris exterioríſque hominis compoſitione adeſſe oportet, propter ipſius ſummi Dei, & beatorum angelorum eximiam gratioſámque præſentiam. Qui verè intus illuminati & copioſius vncti à ſpiritu ſancto ſunt ineffabili perfunduntur gaudio, quando coram venerabili ſacramento dominici corporis, & coram inuiſibilibus glorioſiſſimíſque illis cœli principibus ſpiritibus angelicis aſſiſtunt. Nullus eis locus in hoc mundo eſt gratior domo orationis: adeò vt à templis ſanctis ægrè plerunque auelli poſſint: quæ dum procul aſpiciunt, ſi accedere & ingredi prohibentur, deuoto corde

ſaltem

ſaltem ſalutant, & æternæ maieſtatis Dominum religioſe adorant.

O quam ſtupendus & quam inexplicabilis eſt ſummi Dei erga nos vermiculos amor, qui in Miſſæ ſacrificio quotidie cũ numeroſa angelorum multitudine ſe mirè præſentem nobis exhibere (etiamſi ſacerdos qui ſacrificat malus ſit) dignatur: ita vt apud nos non minus verè ſit ipſe Dominus Ieſus quam in cœlo eſt. Merito ad tantam diuinæ charitatis dignationem ac dulcedinem corda noſtra amore reſoluta penitus liqueſcerent. Meritò etiam iter prolixum promptiſſime & cum ingẽti exultatione ſuſcipere deberemus, quo poſſemus ipſius miſſæ ſacrificio diuiniſq; myſteriis intereſſe. Sic enim animæ noſtræ ſupernis fulgoribus frequenter irradiatæ, caduca omnia facile contemnerent & ea quæ ſurſum ſunt ardenter amarent.

Non magis licet inquirere, quomodo in ſacrificio Miſſæ, ſacerdote verba conſecrationis proferente, panis in corpus Chriſti & vinum in ſanguinem conuertatur, quàm quomodo Deus ex puriſſimis ſanctæ virginis Mariæ ſanguinibus carnẽ ſibi aptauerit. Vbi enim Deus operatur, non oportet quærere quomodo: ſed indu-

bitata fides his quæ à Deo fiunt adhibenda eſt. Firmiſſime credere debemus panẽ in verum Chriſti corpus, & vinum in verum ſanguinem operatione ſpiritus ſancti, virtute verbi diuini, virtute omnipotenti, tranſmutari. Quid quærimus naturæ ordinem in Chriſti corpore, quod prę ter naturam natum eſt ex virgine? Nos legimus de mundi operibus quod Deus dixerit & facta fuerint, quod mandauerit & creata ſint. An verò qui ex nihilo potuit deducere ad eſſe ea quæ non erant, non poteſt ea quæ ſunt mutare in id quod non ſunt? In mundi huius exordio dixit, Germinet terra herbam virentem, & ita factum eſt, atque hactenus perdurauit, perdurabitque in poſterum virtus illius præcepti: & ipſo dicente, Hoc eſt corpus meũ, hic eſt ſanguis meus, non eſt quod dicit? Ipſe hoc dixit dicendumque inſtituit. Prorſus verba illa veritatem corporis dominici exprimunt: neque enim dixit Dominus, Hoc eſt figura corporis mei, ſed hoc eſt corpus meum, hic eſt calix ſanguinis mei, &c. Non autem arbitremur corpus Chriſti ad enunciationem diuinorum illorum verborum de cœlo deſcendere, vt in altari adſit: ſed inconcuſſa fide credamus ad eo-

eundem

rundem verborum debitam prolationem virtute diuina,non ſacrificantis merito,panem vinumq́ue conuerti,& (vt planius dicam) tranſubſtantiari in corpus & ſanguinem Chriſti vere ibi præſentis , ipſo nihilominus beatiſſimo corpore in cœlo ad dexteram patris manente.Nam & figura hominis (ſi ſenſibili exemplo in re tanta vti conuenit) ita effingitur in ſpeculo oblato vt tamen ab homine non recedat. Non eſt aliud corpus Chriſti in cœlo atque aliud in ſacramento:ſed vnũ omnino & idẽ vtrobique eſt.Quamlibet multę habeant hoſtię cõſecratæ, ſub qualibet earũ integrum corpus Chriſti ſubſiſt : quẽadmodum videmus eandem faciẽ humanã efformari integram in pluribus obiectis ſpeculis, & verbum humano ore prolaxũ excipi integrum plurium audientium auribus. Imo verò facta vnius hoſtiæ conſecratæ diuiſione ſub ſingulis partibus ſeparatis integrũ corpus Chriſti conſiſtit: veluti confracto ſpeculo ſpecies hominis in quolibet fragmẽto exprimitur non minus integrè quàm in toto ſpeculo.Quãdo autem frangitur & diuiditur hoſtia conſecrate,huiuſmodi fractio ſiue diuiſio non fi in chriſti corpore,quum iã immortale ſit

ſuique ſectionem nullatenus admittat: ſed fit in ſpecie ſacramenti, nempe in figura panis. Sanctiſſimum hoc myſterium, quod ſupra naturam eſt, ſola fides capere poteſt. Fit ita, quia Deus vult ita, Deus ita inſtituit. Intellectus noſter qui quandiu in hoc exilio degim⁹ imbecilis, hebéſq; eſt, diuinæ maieſtatis operaatque conſilia cō prehendere nequit: proinde nec ea temere comprehendere velimus, reprehendere vero nullo modo audeamus.

A ſalutifera eſca corporis dominici nullus bonæ voluntatis facile ſe ſubducere debet propter indignitatem ſuam. Quemadmodum enim paruulus regis filius etiam cum his puerulis qui obſcuro loco nati & vilibus veſtimētis induti ſunt, ludere gaudet: ita Dei ac regis ſummi filius Ieſus Chriſtus, per ſacramentum Euchariſtiæ libenter ſe adiungit non ſolum perfectis, verum illis quoque qui multis quidem imperfectionibus ſunt obnoxij, non tamen ipſas ſuas imperfectiones amant, ſed ad meliora ſemper contendunt, & ab omni peccato letali immunes ſe (Deo adiuuante) ſeruare ſtudent.

ENCHI-

ENCHIRIDII PARVVLORVM LIBER *poſterior, complectens tractatulum de præparatione ad felicem mortem & de patria cœleſti, deq́ diuinitate ac creatura rationali.*

***

CAPVT I.

SEMPER quidem vigilare, ſemper lumbos præcinctos & lucernas ardentes habere debemus, vt quum venerit Dominus ac pulſauerit, cõfeſtim aperiamus ei: maximè tamen hora mortis euidenter appropinquante id ſtudioſiſſime agere conuenit. Quiſquis igitur Deum pie colis, dũ morbo correptus mortem iam vicinam expectas, vide vt ad fœlicem exitum ſedulo te præpares. Expedi cor tuum à curis & ſolicitudini-

bus huius ſeculi, ſacramenta pro viatico grata mente ſuſcipe,& animam tuam Deo commenda. Recole paſſionem piiſſimi redemptoris tui: beatam eius crucem in ſpiritu amplectere: oſculare roſea illa vulnera, téque totum in eis imprime: vt ibi abditus, fœliciter euadere poſſis omnes diaboli laqueos & inſidias. Roga Ieſum vt ſuo precioſo ſanguine te abluere, vniuerſáque peccata tua delere dignetur. Pro meritis bonorum operum quę tibi deſunt, offer Deo patri merita illius, offer ſacratiſſimam conuerſationem, paſſionem, & mortem ipſius: offer merita dulciſſimæ eius genitricis Mariæ ac ſanctorum omnium. Ita enim fiet vt tu qui ex te miſer, pauper, ac nudus es, ornamentis ſpiritualibus mirificè decoratus appareas. Commẽda te ipſi benigniſſimæ virgini deiparæ, cæteriſque cœli ciuibus, illis potiſſimum quorum venerationi peculiarius fuiſti addictus: certo credens eos tuam orationem piumq́ue animi tui affectum agnoſcere. Sane ſi Mariam ex corde inuocaueris, ſi ad eam humiliter & confidenter te conuerteris, ipſa introitum regni cœleſtis quem tua iniquitas iuſtitiáque diuina tibi forte occludebat, aperiet. Mater enim miſeri-

cordiæ

cordiæ,& porta paradiſi eſt.

CAPVT II.

VAlde vtiliter hanc aut ſimilem proteſtationem facies. Ego peccator indigniſſimus, redemptus præcioſiſſimo ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti, palam profiteor me ſyncero corde ignoſcere omnibus qui quouis modo mihi iniuriam vel moleſtiam aliquam vnquàm intulerunt:& humiliter rogo tam præſentes quam abſentes omnes vt mihi viciſſim ignoſcant & dimittant ſi in aliquo eos offendi. Agnoſco me hactenus non vixiſſe purè nec ſanctè coram Domino ſicut viuere debueram: agnoſco ſcelera mea multa nimis: agnoſco culpas & negligentias meas infinitas. Agnoſco quicquid mali per omnem vitam commiſi, & ſupplici mente à miſericordiſſimo domino Deo noſtro veniam peto: dolens quod vnquam eum offenderim, & proponens deinceps vitare peccata. Quamuis autem grauiter & multis modis hactenus deliquerim, non tamen diffido de omnipotenti & benigniſſima miſericordia ipſius redemptoris mei; ſed ſpero me per meritum

tum paſſionis & mortis eius, non autem ita per merita mea, participem futurum æternæ vitæ atque hæreditatis. Ego ipſam paſſionem eius ſacratiſſimam, pro refugio munimentoque tutiſſimo habeo: ego eam inimicis meis inuiſibilibus ſemper & vbique tanquam armaturam inexpugnabilẽ obiicio; eam ſanctæ Trinitati promeritis, quæ mihi deſunt, & pro perfecta ſatisfactione de peccatis meis offero. Credo in Deum patrem omnipotentem, creatorem cœli & terræ: & in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum Dominum noſtrum, qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto, natus ex Maria virgine, paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & ſepultus. Deſcendit ad inferos, tertia die reſurrexit à mortuis, aſcendit in cœlum, ſedet ad dexteram Dei patris omnipotentis, inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Credo in ſpiritũ ſanctum, ſanctam Eccleſiam catholicam, ſanctorum communionem, remiſſionem peccatorum, carnis reſurrectionem, & vitam æternam. Amen. Proteſtor coram ipſo omnipotenti Deo, & coram tota curia cœleſti, me cupere & velle in ea fide vitam hanc finire, in qua conuenit obedientem ſanctæ matris Eccleſiæ filium mori. Pro-

teſtor me credere vniuerſa quæ ipſa catholica fides continet,& quæ à veris orthodoxiſque Chriſti fidelibus credenda ſunt. Quòd ſi vel impugnatione diaboli, vel violentia morbi preſſus,aliquid huic propoſito contrarium cogitarem, loquerer aut facerem : iam illud reuoco, & conteſtor me nullo modo conſentire talibus cogitationibus,verbis,aut operibus.Gaudeo & gratias ago miſericordiſſimo creatori & ſaluatori meo, cuius ineffabili pietate me in ſancta fide Chriſtiana moriturum confido. In manus eius ſanctiſſimas animam meam & corpus meum nunc & in hora mortis meæ commendo.

CAPVT III

SI in te fluctuat & metu concutitur,naturę infirmitas, ſi triſtitia deprimeris, & horor mortis ſeſcingerit:non propterea exiſtimeș te à Deo derelictum eſſe,vel ad eum non pertinere. Nam pleriquę etiam magnæ ſanctitatis viri ac fœminæ morte imminente pauorem (Deo id vtiliter permittente) ſentiunt: pleriquè per huiuſcemodi formidinem à leuibus quibuſque culpis purgantur. Ipſi iuſti qui mortem propin-

propinquam timent, eandem quam timẽt parati ſunt per humilem mentis fortitudinem,& per ſyncerum Dei amorem ſuſcipere:comparandi nimirum egregiis militibus,qui prelium commiſſuri, & pauore percelluntur,&tamen pugnam conſtanter ineunt Chriſtus Ieſus volens conſolari quoslibet electos ſuos qui ex fragilitate humana ad mortis expectationem tædio affecti triſtes ſunt& trepidant, trãſtulit in ſe eorum infirmitatem, quando imminen

Matt.26. te paſſione pauens ac mærens dixit, Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem Non ergo te à deo alienum eſſe exiſtimes propter mærorem quo grauaris. Tranſit ipſa triſtitia cum fine:veniet lætitia ſine fine. Quãuis dolorum aculei pungant, & cruciatus vndique torqueant:tu tamen patientiam ſerua & perſiſte in ſancta ſpe ſanctáque erga deum fiducia. In omnibus abnega te& trade ipſi domino:ſubinde dicẽs id quod redemptor tuus ſub mortẽ angũſtiis preſ-

Mat.26. ſus dicebat, Pater fiat voluntas tua:ſic enim requiem atque refrigerium inuẽnies. Memento quia ſiue viuimus ſiue morimur, domini ſumus :& ſiue viuimus ſiue morimur,in illo bene nobis erit ſi nos vnitatem Eccleſiæ catholicæ retinẽtes, pij atque

atque humiles ſumus. Erigant animū tuū veriſſima hæc verba domini Ieſu, Qui cre- Ioan. 11. dit, inquit, in me, etiamſi mortuus fuerit, viuet: & omnis qui viuit & credit in me, non morietur in æternum. Non tibi videatur durum corporaliter mori, quū ipſe Chriſtus mortem carnis ſubierit. Ille preceſſit, & veluti viā ſtrauit, cōmodáque reddidit, ne te pigeret ſequi: illius igitur mors mortem tuam ſoletur. Precare eum vt illa ſua precioſiſſima morte tuam vndique contegat, muniat, ſanctificet, & ſibi gratam reddat. Corpus iſtud corruptibile quod relinquis, velut amarus cortex nucis eſt, vile ac ſordidūm animæ veſtimentum modo eſt. Quid ad te ſi computreſcat, ſi in cinerem & fauillam redigatur vbi illud depoſueris. Securus exue veſtem quam Deus tuus aliquando reſtituet tibi integram, fulgidam, atque incorruptibilem. Qui Deum perfectè diligunt, reſolutionem ſuam cupidè expectant, etiamſi non ſine aliquo timore & mœrore ad eam fortè perueniāt. Quilibet talium iſtud cum grandi affectu Deo dicere poteſt. O Domine, quando te permittente corpus meum reuertetur in puluerem, & anima mea liberè refluet in te ſuam originem?

CAPVT.

CAPVT IIII.

FOrtè hoc te angit quòd ignores quo modo te migrantem Deus exceptu-rus ſit, vtrum ad æternam paradiſi re quiem, an ad tranſitoriam purgatorij pœnam. Non eſt neceſſe te aliquid horum ſcire. Sicut tibi placet dulcedo diuinæ miſericordiæ peccata dimittentis: ita diſplicere non debet pulcritudo diuinæ iuſtitiæ peccata expiantis. Perfecti viri quo digni' emendare poſſent quicquid in benigniſſimum redemptorem ſuum commiſerunt, parati eſſent non ſolum ad purgatorium, verum etiam ad infernum deſcendere, ſi diuinæ iuſtitiæ decor id omnino exigeret. Iſta certitudo tibi ſufficiat, quòd habeas Dominum piiſſimum, qui & poteſt, & vult ſaluare te, ſi humiliatus confidas in eo, non in te. Multum illi placemus, quando voluntatem eius ita diligimus, & prouidentiæ ipſius tam plena fiducia nos in ſpiritus humilitate committimus, vt etiam neſcire gaudeamus quid ipſe circa nos agat. Tu igitur eius diſpoſitioni te totum credens, mortem lætus expecta. Qua præſente, egredere ſecurus ad patrem clementiſſimum: exoptans vt non minus in æternitate

nitate, quàm in tempore vtatur te quemadmodum voluerit. Egredere, inquam: nõ tanquam carceri crudeliter ab eo mancipandus, ſed tanquam ſinu miſericordiæ pie ſuſcipiendus atque fouendus: quod attinet ad purgatorium ſane illæ quoque animæ quæ non admodum multa purganda ſecum hinc deferunt, dolent plurimũ quòd non ſatis purè vixerint, vnde & à perfectis regni cœleſtis gaudiis percipiẽdis retardari debent, quæ retardatio eas valde affligit. Nam corporibus exutę quũ iam Deum clariori intellectu cognoſcant quam hic cognoſcebant, ob idque auidius eum appetant, non poſſunt non vehementer cruciari, ex dilatione tam ineffabilis boni. Licet vero pœnas ſuas (quibus iuxta modum culparum nondum expiatarũ torquentur) non ament nequaquam tamen eas inuitè tolerant: neque enim voluntatẽ à Deo auerſam habent, ſed libenter diuinæ iuſtitiæ conſentiunt, certe de adipiſcenda poſt earundem pœnarum finem æternæ beatitudinis gloria: nec ad hanc vitam (in qua multa peccandi pericula ſunt) redire vellẽt. Sed & (vt ita dicamus) ſi liber eis pateret introitus ad ipſũ regnũ cęleſte cum gratioſa reuerentia ſubducerent ſeſe

P & ingre-

& ingredi nollent quouſque per plenam purgationem tanta felicitate dignæ redditæ forent: ſcientes nihil inquinatum illi ſummæ puritati perfectè coniungi copularique debere. Quælibet earum dicit id quod fidelis quiſque in tribulatione con-
Mich. 7. ſtitutus dicere ſolet, videlicet, Iram Domini portabo, quia peccaui ei donec cauſam meam iudicet, & faciat iudicium, expectabo Deum ſaluatorem meum, educet me in lucem, & videbo iuſtitiam eius. Porro pius & ſuauius Dominus ipſas electorum ſuorũ animas, quas poſt mortẽ carnis adhuc purgari neceſſe eſt, intantum diligit earumque liberationem tam ardenter deſiderat, vt ſi nos begnina charitate moti, pro illarũ abſolutione fideliter precemur & adorandam ſancti altaris hoſtiam, ſiue merita Chriſti Ieſu, vel pſalmodiam, aut quælibet alia ſalutaria offeramus peragamuſue, hoc non minus gratum habeat, quàm ſi eundem dominum noſtrum
Matt. 25. carcere concluſum conſolationibus releuare atque adiutorio liberare ſtuderemus Ipſe enim dixit, Quod vni ex mininis meis feciſtis, mihi feciſtis.

CAPVT

CAPVT V.

Nihil eſt quod fidelem amantemq́; animam in præſenti exilio magis exhilaret, quam quod ſperat ſe (poſtquam huius vitę ſtadium emenſa fuerit) perueturã ad beatum illũ ſinũ æternę pacis: vt nullo amplius vitio inquinabitur, vbi nulla tentatione nullo timore, nullo periculo, nulla anxietate, nulla rerum viciſſitudine affligetur: vbi plena charitate Deum abſque aliquo impedimento, abſq; labore, abſque fatigatione, abſque faſtidio laudabit: vbi per omnia illi placebit, vbi denique tota illum poſſidebit, & ab illo tota poſſidebitur. Quum hæc in vita præſenti ſtabiliter & integrè haberi non poſſint, merito mors ipſa iuſtis optabilis, vel certe tolerabilis eſt. Sentiunt enim quã ſit grauis vitæ mortalis hyems, ob idque æſtatem vitæ immortalis deſiderant. Vere triſtis hyems eſt hæc vita, quã corruptionis proprie torpor conſtringit, quam igno rantiæ caligo obnubilat, quam tot moleſtiarum, tot laborum, tot ærumnarum imbres irruentes quotidie atterunt. Qui premente hyeme afflicti ſuſpirant, vbi æſtas aduenerit, & vmbra mortalitatis

inclinata dies æternitatis aſpirauerit, accepta conſolatione gaudebunt. Beata illa anima quæ audiens vocem ſponſi dicentis, Ecce venio cito, mox exhilarata reſpõdet, Veni Domine Ieſu. Et felix illa hora ac tẽpus illud optatiſſimum, quando ipſe cœleſtis ſponſus animę ſanctę de carcere corporis egredienti lætus occurrit, eamque blanda alloquutione inuitat dicens, Sur-

Cant. 2. ge, propera, amica mea: iam enim hyems tranſiit: imber abiit & receſſit, flores apparuerunt in terra noſtra, vineę florentes odorem dederunt, & vox turturis audita eſt in terra noſtra. Egredere cum iucunditate filia chariſſima, nihil trepides, nihil expaueſcas: euadis exilium, relinquis miſeriam calamitoſi ſeculi. Non iam erit dolor nec gemitus, deinceps corpus quod corrumpitur non aggrauabit animam, introducta enim in gaudium Domini tui de incorruptionis munere ſine fine lætaberis. exultabis & cantabis æternum Alleluia in glorioſa ciuitate ac beata domo mea. Sic videlicet merebitur ex exitu ſuo conſolari anima perfecta, & ſponſa caſta, quæ nõ hoc ſeculum, ſed Deum diligit.

CAPVT.

CAPVT VI.

O Cœleſtis Ieruſalem, o patria dulcis & amabilis, patria claritatis immenſæ, quam ipſe Deus lux vera, lux increata illuminat, in qua etiã tot ſunt quaſi ſoles, quot ſunt angeli & electæ animę, de te quid ſcribitur? quid dicitur? quid creditur? In te eſt perfecta cognitio omnium quæ ſcienda ſunt, & quæ creatura rationalis ſcire appetit: in te eſt pax & requies omnem ſenſum exoperans: in te eſt dies ſempiternus & vnus omnium ſpiritus: in te eſt certa ſecuritas, & ſecura ęternitas, & æterna tranquilitas, & tranquilla felicitas, & felix ſuauitas, & ſuauis iocunditas, in te eſt omne bonum. O quantum gaudium, quantus ſynceriſſimæ voluptatis torrens nobis erit, videre Deum ſicuti eſt, clariſſime contemplari illam incomprehenſibilem gloriam, inæſtimabilemque illam pulchritudinem fulgentiſſimæ Trinitatis, & perfectè guſtare ineffabile illud nectar diuinæ dulcedinis ac ſuauitatis: liberrimè amplecti Deum, pleniſſimè frui Deo: habere eum intus in nobis præſentem tanquam vitam noſtram, ſentire in ſubſtantia animarum noſtarũ inhabi-

tantem, & innundantem diuinitatem ſicut fluminis impetum, iocundiſſimè aſpicere illud præcellentiſſimum ipſius diuinitatis templum, videlicet Corpus Chriſti glorioſum, iugiter intueri gratioſiſſimam eiuſdem vnigeniti Dei matrem, cœlique reginam inclytam virginem Mariam: cũ ea & cum angelis omnibus atque cum cęteris cœli ciuibus perpetuum habere conſortium, ac ſingulos diſtinctè penituſque cognoſcere: omnium denique rerum creatarum genera, ſpecies, naturam, vires, ordinem, & quicquid ad mundi perfectionem ſeu decorem attinet, exactiſſimè ſcire, apertiſſiméque ſpeculari. Maius eſt intueri creatorem, quàm vniuerſam creaturam: qui creatorem videt quod mai⁹ eſt, creaturã quoq; eius intuetur qđ minus eſt. Hinc beatus Gregorius ait, Animæ videnti creatorem anguſta eſt, omnis creatura. Et rurſum, Animæ, inquit, ſanctę in cœlo, quia intus claritatẽ Dei vident, nullo modo credendum eſt aliquid foris eſſe quod ignorent. Profectò Deum ſicuti eſt vidiſſe, eſt omnia didiciſſe. In illa præclara Dei ciuitate etiã minoris gloriæ ciues prędicta omnia pro ſuo captu ac modulo obtinebunt.

nam

nam & beata Dei viſione in æternum viuent, & chaſta eius dilectione in æternum perfruetur,& cum ipſo feliciter in ęternum regnabunt. Propter minus meritum ibi non dicetur, nec erit aliquis imperfectus:quia quod quiſque in ſe non habebit,hoc per charitatem in aliis poſſidebit. Quid plura? Omnes ibi pleni Deo erunt,& immerſi atque abſorpti delitiis gloriæ eius nihil vlterius appetent,Quod habebunt nunquam faſtidient: ſemper enim illud deſiderabunt, & tamen illo ſemper ſatiabuntur.Simul hęc duo erunt, ardens deſiderium,& plena ſatietas. Cæterum ipſi electi Dei in cœlum tranſlati, felicitatis æternæ præmia ante reſurrectionem cumulatiſſimè in anima percipiunt : poſt iudicium vero illa etiam in carne percepturi ſunt,quando ſcilicet corpora eorum iam immortalia,incorruptibilia,pura,ſuaue olentia,agilia ,ſubtilia,clara,ac fulgida veſtientur gloria indicibili.Tūc cæli quoque & elementa,id eſt,ex ſenſibilis mundi machina, inſolito decore renouata immutataque effulgebit:vt ſublata omni corruptione ſemper maneat,& perpetuum periocūdumque ſpectaculum ſanctis exhibeat Quiſquis hæc legis, diſce expetere

intellectuale plerunque apud ſacros ſcriptores ponitur:licet aliqui magis velint intellectuale eſſe id quod intelligit ſeu intelligendi virtute præditum eſt, ſicut & frequenter vſurpatur.) Deus qui origo, fons exemplar,archetypum,idæa, & ratio omnium eſt omnia etiam eſt.Igitur quicquid in hoc mundo delectat, quicquid in hoc mundo eſt,in cœlo eſt:& quod ibi eſt,longe ſublimius,longe præſtantius eſt,quàm quod hic eſt.Omnis voluptas quę hic corpore ſiue ſenſibus corporis hauritur, non niſi remotiſſima, obſcuriſſima obtuſiſſimaq́; imago eſt illius ſynceriſſimæ voluptatis,quam ſpiritus rationalis ſpiritui increato vnitus perſentit.in cœlo veriſſima perfectiſſimaque rerum exemplaria ſunt: multa vnum ſunt,& vnum multa.Ibi omnia incorrupta & ſtabilia in æternum perſeuerant. Hic ſymbola quædam & ſigna verorum habemus tantum,quæ cum tempore labuntur & prætereunt.Vnde pij omnes vltra mundana illa licet nondum viſa in hac peregrinatione diligunt:iſta quę vident & præſentia habent, contemnunt. Crede ergo quod non vides, vt merito integrę fidei aliquando aſſequaris quod credideris.Id vbi depoſita carnis tenebroſa

mole obrigerit, tūc anima tua videbit bona cœleſtis Ieruſalem, longé meliori atque feliciori viſu quam ſit viſus iſte corporis: videbis enim ſicut vident ſancti angeli.

CAPVT VII.

O Deus meus, o dulcis vita animæ meæ, o vera ſalus mea, o vnicum & ęternum bonum meum, bonum ſummū atque incommutabile? quid volo? quid quæro præter te? Nonne habeo omnia, ſi te habeo qui creaſti omnia? Nihil vſquam charum eſt quod tu non feceris. Ecce pulchritudo beatorum angelorum, pulchritudo ſanctarum animarum, pulchritudo corporum humanorum, pulchritudo animalium brutorum, pulchritudo cœlorum, ſyderum, ſolis, lunæ, ignis, ęris, maris, terræ, plantarum, florum, gemmarum, metallorum & colorum omnium, ſuauitaſque ſonorum, odorum, ac ſaporum delectantium, abs te eſt, quicquid decoris gratiæ, amœnitatis, elegantiæ, dulcedinis, virtutis, dignitatis, & opulentię eſt in creaturis, hoc totum abs te profluxit, hoc totum in te abundantiſſimè excellentiſſimè immar-

immarceſſibilitérque conſiſtit. Verè tu es ſummè pulcher, ſummè delitioſus, ſummè amabilis, & ſummè deſiderabilis, Tu exuberantiſſimè in te contines omnem venuſtatem atque iocunditatem ſemper vernantem ac florentem, quæ tanto præſtantior eſt illa quàm in rebus creatis cernere aut experiri poſſunt homines, quanto tu creator præſtantior es quacunque creatura tua. Tu omnium quæ delectabilia eſſe queunt ſupereffluens es plenitudo: tu puræ lætitiæ ſanctæque voluptatis pelagus immenſum. Tu lux indicibiliter ſerena, lux fulgida, lux decora lux æterna & incircumſcripta. O qui tibi etiam in præſenti exilio per eximiam cordis munditiam intimius vniuntur, quid vident? quid audiunt? quid olfaciunt? quid guſtant? quid ſentiunt? Hoc nulla lingua exprimere poteſt. Amoroſi amplexus, & delicata oſcula, quibus vel mater tenello nato ſuo, vel ſponſus dilectæ ſpõſæ ſuæ blanditur, non ſunt niſi permodica quędã & tenuis vmbra illorum amplexuum atque oſculorum quibus animam te caſtè amantem afficis. Quòd ſi tam beati ſunt, & tam inexplicabilia percipiunt pauperes exules qui te non niſi per ſpeculũ in

ænigmate hic vident: quàm beatos eſſe & quàm ineffabilia percipere credere debemus glorioſos atque inclytos ciues regni tui qui te vident ſicuti es, qui mellifluam faciem tuam clariſſimè contemplantur, qui abyſſo perennium delitiarum fœliciter immerſi, tibi perfectiſſimè vniuntur, ipſi clariſſimi filij tui iam manifeſtè cognoſcunt, atque in ſe penitus ſentiunt quantum tu pater ſuauiſſimus eos diligas, & ab æterno dilexeris. Tu illis omnibus placidiſſimè præſides: omnes lumine claritatis tuæ iocundiſſimè illuſtras: in omnium cordibus familiariſſimum gratiſſimúmque colloquium iugiter habes: omnium affectus incomprehenſibili charitatis dulcore pariter & ardore in te trahis: omnes delitioſiſſima tui fruitione tranquillas, lætificas, reficis, & ſatias: denique tu in illa ſuperna Ieruſalem Deus ſempiternus omnia es in omnibus. O præclarum diem illum, diem vnum, diem æternum ſolum verum diem, de quo tu Domine Ieſu ſic locutus es electis tuis, In illo die cognoſcetis, quia ego in patre meo, & vos in me, & ego in vobis. O diem votis credentibus expetendum, in quo animæ ſanctæ tibi, vnitæ, & inenarrabili luce ſapientiæ

Iohan.14.

perfuſæ

perfuſæ, trāsformantur in claritatem ſempiternæ gloriæ. Concede obſecro mi Ieſu vt quàm diu in huius peregrinationis tenebris verſor, oculos mentis ad illius diei fulgētiſſimum rutilātiſſimumque lumen apertos habeam, tibique Deo meo placeam.

CAPVT VIII.

Gertrud.

GErtrudis ſiue Trutha ordinis monaſtici virgo & eadem literata, Deóq; familiariſſima, ſcripturæ iſta commēdauit. O regio, inquit, illa beata & beatificans affluentiis beatitudinum: ager delitiarum, cuius minutiſſimum granum ſufficientiſſimè ſatisfacere poteſt auiditati omniū electorū in diuerſis quę humano cordi deſiderabilia, amabilia, dectabilia, & ſuauia poſſūt excogitari. O æternū ſolſtitiū, ſpecioſa meridies, māſio ſecura, locus totū cōtiuēs ꝙ delectat: paradiſ⁹ perēnium delitiarum, præterfluens riuis inæſtimabilium voluptatum, alliciens florigera vernantia omnigenarum amœnitatum, demulcens ſuauiſono, imò ſuauiter afficienti melodia intellectualiū muſicorum: inebrians reſoluēti dulcedine internorum.

norũ ſaporũ,immutãs mira blãditate ſecretorũ amplexuũ.Sed q̃d inde balbutire conatur mea impeditior lingua?quũ ẽtſi omnis angelica & humana potẽtia invnã cõferretur ſciẽtiã,nequaquã ad plenũ formare ſufficeret vel vnicũ verbũ quotantæ excellentiæ eminentia in minimo digne attingeretur aut exprimeretur. Cæterum ne quis arbitretur hanc ſponſam Chriſti Gertrudem talia quaſi de rebus ſibi nulla prorſus experientia cognitis loqui , ſubiungemus quid ipſa alibi gratias Deo agens de ſe narret.Quum,inquit,cantaretur reſponſorium, Vidi Dominum facie ad faciem,mirabili quodam & inæſtimabili coruſcatione illuſtrata eſt anima mea luce diuinæ reuelationis. Apparuit tanquam faciei meæ applicata facies quædam non formata,ſed formans,non perſtringens oculos corporis,ſed faciem lætificans cordis,grata amoris munere non colore,Ex hac melliflua viſione quũ ſolares oculi tui dñe Deus meus oculis meis directè oppoſiti viderentur ; qualiter tu ſuauis dulcedo mea tunc affeceris non ſolum animam meam,verum etiam cor meum cum omnibus viribus, tibi ſoli eſt notum:da proinde vt quoad vixero tibi

perſoluam famulatum deuotum. Ex ipſis deificis oculis tuis, ſenſi per oculos meos intrantem lucem quandam inæſtimabiliter ſuauificam, quæ tranſiens omnia interiora mea, ſupra modum mirabilẽ virtutem in omnibus membris meis videbatur operari: primo quidem euacuans omnes medullas oſſium meorum, hinc etiam ipſa oſſa ſimul cum carne annihilans, in tantum vt tota mea ſubſtantia nihil aliud ſentiretur eſſe, quàm ſplendor ille diuinus, qui vltrà quã dici poſſit delectabili modo in ſeipſo colludens, inæſtimabilem animæ meæ exhibebat ſerenitatis iocunditatem. O quid amplius dicam de iſta dulciſſima viſione? quia vt verum fatear, omnium linguarum eloquentia per omnes dies vitæ meæ mihi hunc præclarum modũ te ẽt in cœleſti gloria vidẽdi nunquã (prout mihi videtur) perſuaſiſſet, ſi dignatio tua Deus meus vnica ſalus animæ meæ, per experientiã me ad illum nõ admiſiſſet. Eadẽ feliciſſima virgo Gertrudis, aliquando per ſpiritum intellexit tantam & vſque adeo incomprehenſibilem eſſe lucem diuinitatis, vt ſi quilibet ſanctorum ab Adam vſque ad nouiſſimum hominem ſingularem perciperet

cognitionem

ſummè perfecta, ſummè ſimplex, ſummè pura, ſummè elegãs, ſummè iocunda, ſummè amabilis, ſummè gratioſa, ſummè ſuauis, ſummè delitioſa: ſubſtãtia per ſe ſubſtantia, non aliunde eſſe habens, neque aliunde dependens: fons exiſtentiæ his quę ſunt, fons vitæ his quæ viuũt, fons ſenſus his quæ ſentiunt, fons rationis his quæ rationalia ſunt, fõs ſanctitatis his quæ ſãcta ſunt, fõs luminis his quæ lucida ſunt, fõs ꝑfectionis his quæ ꝑfecta ſunt. fõs denique & cauſa omnibus bonorũ omniũ: fõs omnis dignitatis & potentiæ, omnis virtutis & ſapientiæ, omnis venuſtatis & gratiæ, omnis dulcedinis & lætitiæ, æterna plenitudo totius beatitudinis. Pij ita apud ſe philoſophãtur de Deo. Et quidẽ Deus pater Deus filius, Deus ſpiritus ſanctus, non ſunt tres dij, ſed vnus Deus: vnus in ſubſtantia, trinus in perſonis. Glorioſa trinitas, pater, & filius & ſpiritus ſanctus, vnus eſt, viuus ac verus Deus increatus, inuiſibilis, infigurabilis, immaterialis, incompoſitus, impartibilis, indefluus, incircunſcriptus, id eſt, neque ſeculo ſeu tempore terminatus, neque intellectu comprehenſus, vtpote omnia replens, omnia velut ambiendo terminans, Omnia ſine

bilis illuminat & permeat omnia inferiora,vt quodque eorum luminis virtutiſque ſolaris conſortium ac participatio nem in ſe admiſerit.Igitur Deus propter bonitatem ſuam,omnia quæ exiſtunt deduxit ad eſſe ex nihilo , & adhuc multo plura,imò verò innumeros mũdos ſi vellet,creare poſſet quum ſit eſſentiæ pelagus infinitum.Ipſe mundum iſtũ pulchrũ condidit ad exemplar illius pulcherrimi mundi quem in ſapientia ſua habebat. Quemadmodum enim peritus achitectꝰ domũ exẽplarẽ materia carentẽ mẽte cõtinet,ad cuius ſimilitudinẽ efformat domũ materialẽ tãquã exẽplũ & expreſſionẽ illius archetypi,quã mẽte gerit:ita rerũ omniũ optifex Deus in ſua ęterna ſciẽtia exẽplares diuináſque ideas ac rationes habuit eorum quæ fecit:& quicquid ab eo creatum eſt,ſiue viſibile,ſiue inuiſibile ſit,quia ſemper ab eo cognitum fuit, ab æterno in eius mẽte atque intelligẽtia vixit.Hinc ait beatus Ioan. Euãg. Quod factũ eſt,in ipſo vita erat. Quælibet ergo creatura prius in Deo extitit, q̃ in ſeipſa Nõ ita exiſtũt in Deo res creatæ ſicut in propria natura,nam ſecundum hanc ſunt corruptibiles,mutabiles,& egenæ:in Deo

autem nihil corruptibile, nihil mutabile, nihil egenum eſt. Quum omnis creatura facta ſit ex nihilo, ex ſe nihil eſt, & in nihilum mox redigeretur, niſi virtute & gratia conditoris ſeruaretur. Omne enim quod eſſe cœpit, etiam ſuapte natura deſinere poteſt. Separetur à rebus conditis quicquid corruptionem, imperfectionem atque indigentiam ſonat: & iam eluceſcet quomodo ſint in Deo.

In cognitione Dei ſiue in Deo res omnes ſempiternæ viuunt, & vita ſunt. In eſſentia, inquam, Dei omnium rerum exemplaria ſunt: & ipſa eadem diuina eſſentia omnium rerum vnum exemplar eſt. O quàm iocundũ erit videre in illa glorioſa ciuitate, quomodo in Deo & multa vnũ ſint, & vnum multa. Omnia ipſi Deo preſentia ſunt, ipſéque omnibus præſens eſt: longè tamen ab eorum ſenſu qui impij ſunt, abeſt. Sanctis peculiariter & eximiè adeſt: quia in eis tanquam in templo ſuo per ſalutarem gratiam habitat. Omnibus rebus ineſt præſentia, potentia, ſubſtantia nullius tamen rei immunditia contaminatur. Nihil ei immundum eſt præter peccatum, quo ipſe etiam non inquinatur. Senſibiles rerum ſordes non ſecundũ

rationem,

rationem,ſed ſecundum ſenſum dumtaxat ſordes dicuntur. Quomodo autem Deus qui æterna ſtabilitate incommutabiliter in ſeipſo ſemper manet, omnibus rebus á ſe conditis inſit ſubſtantialiter,ſiue per eſſentiam,quum tamen ipſe res creatæ non ſint in Deo per propriam naturam, (nam quicquid per naturam ſeu eſſentiam in Deo eſt, hoc eſt ipſe Deus) ſenſus humanæ mẽtis in hac vita percipere nequit.Scimus & dicimus ita eſſe:quomodo verò id ſit aut fiat,neſcimus. Si quæritur vbi erat Deus antequàm mundum conderet,recte reſpondetur quia in ſeipſo erat,apud ſeipſum erat:& mundo condito apud ſeipſum eſt.Ipſe ergo Deus vbique eſt: vbique ſine ſitu,vbique ſine ſui diuiſione totus eſt:non in paruis paruus, ſed in paruis & magnis ſine quantitate vel mole magnus.Scit omnino omnia:videt incorporeo oculo,& inſcrutabili cognitione clariſſime cognoſcit cuncta præterita,præſentia,& futura.Quãdo aliquis peccatum committit, Deus quidem illum peccaturum ab ęterno pręſciuit: non tamen ille ideo peccat quòd Deus peccati eius præſcius fuerit:ſed potius eum peccaturum deus ideo præuidit quia omnino ille praua ſua voluntate pec-

catum erat commiſſurus. Præſcientia Dei non tollit libertatem arbitrij noſtri. Ipſe accuſandus non eſt dum iniquè aliquid agimus, licet præuideat quid acturi ſimus: quemadmodum is qui in ſpecula conſtitutus videt aliquē properare ad locum ingentium periculorum, ſpontéque ſuam ipſius necem accerſere, cognoſcit ſane quo ille properet, non tamen ob id in cauſa eſt quod eo properet. Deus malæ voluntatis eſt præcognitor non author: bonæ vero voluntatis & præcognitor & author eſt. Ipſe mala fieri permittit nō cogit: & quicquid permittit, recte iuſtéque permittit, etiamſi nos permiſſionis eius ratio lateat Ergo ſicut dicebamus ipſe omnia ſcit. Penetrat abditiſſima quæque, & occultiſſimas cordium cogitationes intentionéſq; dinumerat. Non ſolum honeſta verum etiam inhoneſta omnia puriſſimè pacatiſſiméque conſiderat. Quemadmodū enim ſol radiis ſuis cloacas illuſtrans non earū ſordibus inficitur: ita Deus citra aliquam ſui iniuriam intuetur & agnoſcit quicquid fit, quid dicitur, quicquid cogitatur. Ipſe ſine labore regit omnia quæ condidit. Sua admirabili prouidentia ordinat curátque minima & maxima, viliſſima ac nobiliſſi-

ma-

ma:attingens à fine vſque ad finem fortiter,& diſponens omnia ſuauiter. Cuius ſapientiſſimæ prouidentiæ ſuæ veſtigia etiã ipſis rebus creatis indidit: vt illam in eis tenui quodam ſimulachro ſeſe manifeſtãtem agnoſceremus. Videmus enim homines,iumenta,aues,& cætera animalia, naturali inſtinctu gerere curam fœtuum a ſe æditorum:illis parare lectulos, cubilia,nidos:eos alere,fouere,protegere. Quanta diligentia inuigilat mater, ne infantulus ſuus qui per ſe nondum ſatis tute graditur corruat.& ſe lædat? Quin & plantas atque arbuſta conſpicimus foliis,folliculis,teſtíſque duriuſculis concludere ac veluti circummunire ſuos fructus. Si tanta prouidentia relucet in creaturis quæ ſymbola veritatis ſunt,quantam credere debemus eſſe in ipſa veritate,nẽpe in creatore? Quis hæc attendens non laudabit Deũ:non ei ex intimis animę ſuæ medullis gratias aget,non ſe totum diſpoſitioni eius libere cõmittet ac tradet? Ipſe Deus ſua potẽtia,ſua ſapientia,ſua bonitate exuperat omniũ hominũ atq; angelorũ intellectũ. Incircunſcripti n. & infiniti Dei incircunſcripta atque infinita eſt potentia, ſapientia, & bonitas: ob idque neque

homo, neque angelus (qui circunſcripti finitique ſunt) eam comprehendere poſſunt. Solus Deus integre ipſam ſuam potentiam, ſapientiam, & bonitatem, ſiue ſeipſum comprehendit atque cognoſcit: ipſe ſuiipſius delitioſiſſima, ſubſtantialis, perpetuáque fruitio, & ſibiipſi intermina atque incommutabilis beatitudo. Sancti angeli, ſanctæque animæ in cœlum receptæ, vident quidem Deum ſicuti eſt, & cognoſcunt eum pro ſuo captu gradúque: non tamen prorſus ipſum Dei ſecretum intuētur non plenè Deum comprehendunt. Infinitum Deum non infinitè ſed finitè cognoſcunt. Non omnia quæ in Deo ſunt & in Deo videri ſcirique poſſunt (ab ipſo enim Deo vidētur & cognoſcuntur) vident aut ſciunt: id namque creatæ finitęque intelligentiæ captum excedit. Secundum hunc ſenſum accipiendum eſt illud quod dicere ſolemus, Deum vidiſſe eſt omnia didiciſſe. Omnia ſane: non tamen ſic omnia vt is qui ſubſtantiam Dei videt dici propterea debeat, omnia quæ in illa relucent & quæ cognoſcit De⁹, cognoſcere: hoc enim eſſet ſcientiam creaturæ ęqualem ſcientiæ creatoris eſſe. Qui videt Deum, licet intueatur & agnoſcat omnia quæ creauit
Deus

Deus, non tamen intuetur neque cognoſcit omnia quæ creare poteſt Deus. Verba beati Pauli Apoſtoli quibus in calce prioris ep ſtolę ad Timotheum aſſerit nullum hominum Deum vidiſſe nec videre poſſe ſic aptè intelligimus quaſi diceret, nullum hominum Deum comprehendiſſe nec cō prehendere poſſe: quanquam ita etiam accipi ea verba poſſunt, vt ſenſus ſit nullum hominum vita ſenſitiua in hoc exilio viuentium Deum vidiſſe nec videre poſſe. Si concedendum eſt aliquos in hac peregrinatione ſubſtantiam Dei vidiſſe, etiā concedendum erit eos interim dum Dei eſſentiam conturbantur, vita ſenſitiua non vixiſſe. Porro in Deo nihil accidentarium eſt. Bonitas, iuſtitia, ſapientia, non accidentaria, ſed ſubſtantialis ei adeſt, In nobis illa accedunt, & abſcedunt, at non in Deo qui inalterabilis immutabiliſque eſt. Ipſe ſummę ſimplex eſt, ob idque in eo non eſt aliud eſſe, atque aliud bonum, iuſtum ſapientem eſſe, non eſt aliud in illo bonitas, iuſtitia, ſepientia, & aliud eſſentia Non aliud eſt ipſe atque aliud non in ipſo eſt nō in quā eſt aliud Deus & aliud quod Dei eſt. Et tamen quid omnino ſit illa ſimpliſſima, immutabilis, & æterna Dei ſub-

ſubſtantia ſuperior eſt, quid omnino ſit diuinum illud ens quod omnia entia excellit, nos neque dicere neque comprehendere poſſumus, conuenientius itaque quid non ſit quàm quid ſit ipſe ſuperſubſtantialis & ſuperintellectualis ſpiritus Deus enunciamus: ſemper agnoſcentes Deo inferius eſſe quicquid de eo dicere vel comprehendere potuerimus. Sed qué inueſtigando non vt eſt inuenimus amando complectimur: ipſe enim charitas eſt. Eſſentia diuina eſſentias rerum creatarum tanto interuallo exuperat, vt hæ cum Deo collatæ non entia potius quàm entia dici debeant. Entia quidem quia à ſummo ente profecta ſunt: non entia verò, quia ex ſe nihil ſunt, ex ſe mutabilia ſunt,& ab immenſitate atque perfectione incommutabilis Dei in infinitum diſtant & deficiunt. Deus ſolus vere ac proprie eſt, qui non ab aliquo eſt, qui nec exordium nec finem habet, neque vnquã mutatur. Propterea dicebat famulo ſuo
Exod.3. Moyſi,Ego ſum qui ſum.Dices filiis Iſrael Qui eſt miſit me ad vos.Quod ſacra ſcriptura multa de ipſo incommutabili & incorporeo Deo mutabiliter corporaliterque enunciat, hoc vtique facit vt nobis qui

quiinfirmi ſum⁹ ſeſe accõmodet. Deus in illa veluti balbutire dignatur, vt à paruulis balbutientibus intelligatur. Neque enim ad intellectualia & diuina aliter commodè ſubuehi poſſemus, quàm per verba nobis familiaria domeſticaq́;. Attribuuntur itaq́ue Deo oculi, aures, os, manus, pedes, ſomnus, obliuio, ira, furor, & conſimilia: vt ſpirituales eius operationes virtuteſq́ue ſignificentur. Eadem ratione talia etiam angelo & animæ humanæ plerumq́ue accommodantur, Eadem quoque ratione, illocali Deo locus aſcribitur. Nam locus ſiue ſedes Dei methaphorice dicitur, vbi aliqua ſingularis & perſpicua eius operatio fit: veluti eſt cœlum, mens iuſti, & templum diuino cultui dedicatum. In templo enim diuinitati conſecrato diuinæ laudes decantantur, diuina officia peraguntur, & diuina celebrantur myſteria, admirabili ſtudendaq́ue Dei operatione ac virtute commendatiſſima: ibi Theſaurus ille Theſaurorum omnium digniſſimus ſacra Euchariſtia aſſeruatur. Quæ quidem Euchariſtia non figura veri corporis Chriſti, ſed ipſum verum corpus Chriſti eſt. Recte tamen religioſa eius perceptio dicitur figura futurorum

rorum:quia in futura vita non ſub accidẽtariarum ſpecierum velamento participes erimus diuinitatis ſicut modo:ſed facie ad faciem Deum contemplantes, diuinitate perfectè ſatiabimur. Tempore vitæ præſentis in ſumptione ipſius adorandæ Euchariſtiæ,pignus futuræ gloriæ nobis dat.

CAPVT X.

QVod ſupra pauciſſimis verbis perſtrinximus de beata Trinitate, id repetitum diffuſius explicare libet.Pater& filius,& ſpiritus ſanctus, non ſunt tres dij, ſed vnus Deus: vnus in ſubſtantia,trinus in perſonis.Alius pater,alius filius,alius ſpiritus ſanctus,nõ tamen aliud pater,aliud filius,aliud ſpiri us ſanctus. Tres ſunt,& vnũ ſunt.Tres ſunt perſonæ dictæ à Græcis hypoſtaſes,id eſt,ſubſiſtantiæ:at triũ perſonarum vna eſt eſſentia,vna diuinitas, Latini interpretes ſępe vertũt hypoſtaſim in ſubſtantiã:theologi tñ Latini vſurpãt ſubſtãtiã pro eſſentia dicta à Gręcis vſia. In ipſa deitate & trinitas vnitatis, & vnitas trinitatis adorãda eſt:oportet & trinitatẽ perſonarũ in vnitate ſubſtantiæ,& vnitatẽ ſubſtantiæ in perſonarum trinitate confiteri.Ipſe

per-

perſonæ ſuis proprietatib' hypoſtatiſis, ab inuicem diſtinguuntur. Patris proprietas hypoſtatica eſt, quod filium genuerit. & in eo ſolum à filio differt. Filij proprietas hypoſtatica eſt, quod à patre genitus ſit: & in eo tantum differt à patre. Spiritus ſancti proprietas hypoſtatica eſt, quod à patre filióque procedat: & in eo differt à patre ac filio. Pater gignit filium, & ſpirat ſpiritum ſanctum: filius gignitur à patre, & vna cum patre ſpirat ſpiritum ſanctum: ſpiritus ſanctus ſpiratur à patre & filio. Ex his perſonalibus proprietatibus aperte liquet aliũ eſſe patrem, alium filium, alium ſpiritum ſanctum: quia pater qui genuit filium non poteſt eſſe ipſe filius quem genuit: & filius qui genitus eſt à patre non poteſt eſſe ipſe pater à quo genitus eſt: & ſpiritus ſanctus qui à patre filióque procedit neque pater neq; filius à quib' procedit poteſt eſſe. Proprietates hypoſtaticæ in trinitate, ſiue nomina perſonalia, pater filius, genitor genitus, verbũ, imago, procedens, &c. non ſubſtantiam ſed ſubſiſtendi modum & habitudinem quandam atque relationem ad inuicem indicant. Sic vnicuique hypoſtaſi conuenit ſua proprietas perſonalis, vt tamen quicquid eſt vna hypoſtaſis ſiue per-

ſona ſecundum ſubſtantiam, hoc ſit & quæuis alia. Quando iſtud nomen pater dicitur non relatiue ad Deum filium ſed ad creaturã: conuenit etiam filio, conuenit & ſpiritui ſancto, totiq́ue ſimul trinitati. Nam & pater & filius & ſpiritus ſanctus, ſiue tota Trinitas, pater noſter eſt: noſq́ue ſi boni ſumus, filij Dei ſumus, non quidem per naturam ſicut Deus Dei filius, ſed per gratiam & adoptionem. Imitatione bonitatis & dilectionis diuinæ ſumus filij Dei ac genus Dei. Etiam hi qui iniqui & impij ſunt, genus Dei dici poſſunt: quia ad imaginem Dei ſunt conditi. Omnes homines Deum habent patrem per creationem: ſed illi ſoli perueniunt ad cœleſtem hæreditatem, qui patrem cœleſtem imitantur, & voluntatem eius faciunt, iuſtitiam atque ſanctitatem ſectantes. Profecto ipſe Deus qui ex nihilo nos ad eſſe perduxit, verius principaliuſq́ue pater noſter eſt, quàm illi qui nos genuerunt: neque enim generare nos poterant, niſi virtutem generandi à Deo accepiſſent. Præterea ſolus Deus eſt author, productorq́ue animæ quæ dignior eſt quàm corpus. Corpore extincto deperit ratio carnalis paternitatis, ſed illius denominatio paternitatis

qua

qua Deus dicitur pater animæ (quum anima immortalis ſit) nunquam decidit: ſimiliter quando hoc nomen ſpiritus dicitur, non relatiue ad Deum patrem & Deum filium, conueuit etiam patri & filio, ac toti ſimul Trinitati. Quicquid enim de qualibet perſona dicitur non relatiue ad aliam perſonam, dici poteſt & de omnibus communiter, & de ſingulis ſigillatim perſonis. Nam eſſentiales diuinitatis proprietates omnibus & ſingulis perſonis diuinis conueniunt. Recte & vere dicimus, Pater eſt Deus, Dominus omuipotens, &c. filius eſt Deus, Dominus, omnipotens: ſpiritus ſanctus eſt Deus Dominus, omnipotens: pater & filius & ſpiritus ſanctus, ſiue Trinitas eſt Deus, Dominus, omnipotens. Attamen patrem & filium & ſpiritum ſanctum, id eſt Trinitatem, non dicimus eſſe tres deos, tres dominos, tres omnipotentes, ſed vnum Deum, vnum Dominum, vnum omnipotentem. Tanta videlicet vis eſt vnitatis ſubſtantiæ in ipſa Trinitate. Nomina eſſentiæ aliquando ad ſignificandas perſonas deflectuntur, vt quũ dicimus, Deus de Deo genitus eſt, in altero filiũ in altero patrem intelligimus. Scire autẽ conuenit

iſta

iſta nomina pater filius,rex,dominus,& ſimilia non eſſe ex nobis ad diuinitatem translata,ſed contra inde ad nos per quandam ſimilitudinem eſſe traducta.Hinc beatus Paulus Apoſtol' ait,Flecto genua mea ad patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti,ex

Epheſ. 3. quo omnis paternitas in cœlis & in terra nominatur.Nam paternitas qua Deus pater ab æterno genuit filium,omnis paternitatis exemplar primarium eſt.Huiuſmodi denominationes perfectionem dignitatémque deſignantes, primum veritati, deinde veritatis imagini veſtigióque conueniunt.Deus pater ingenitus dicitur ipſe non eſt ab aliquo,ſed à ſeipſo eſt, à ſeipſo habet quicquid habet non ab alio.Deus filius vnigenitus dicitur,ipſe non à ſeipſo ſed à patre eſt, de cuius ſubſtantia natus eſt.Patri conſubſtantialis eſt: verbum & imago patris eſt.Ipſe à patre habet quicquid habet:habet autem quicquid pater ſecundum eſſentiam habet.Non eſt factus ſed genitus:neque enim creatura ſed cum patre & ſpiritu ſancto omnium creaturarum cõditor eſt.Tunc primum dictus fuit factus quando naturam noſtram aſſumpſit,quãdo ſanctiſſima caro & anima eius creata fuit.Non autem dicitur vel certe

non

nõ intelligitur ſimpliciter factus aut creatus, ſed cum additamento, creatus ſecundum carnem, ſecundum hominem, factus homo, factus ex ſemine Dauid, factus ex muliere: ita vt factura, ſeu creatura non eius diuinitati, ſed humanitati attribuatur. Quod in Euangelio beatum Ioannẽ Baptiſtam legimus iuxta vulgatam æditionem dixiſſe de ipſo Chriſto filio Dei. Qui poſt me venturus eſt, ante me factus eſt: idẽ eſt ac ſi dixiſſet, ante me fuit, me præcedit, mihi prælatus eſt, maieſtate me tranſcendit. Ipſam filij Dei de patre generationẽ ineffabilem, res inferiores ac ſenſibiles, remota quadam imagine teſtantur & declarant, quæ ſui ſimile producere gaudent. Hinc homo hominem, leo leonem, turtur turturem, carpio carpionem, oliua oliuam, nardus nardum, ignis ignem, lux lucem, & quicquid ſpeculo aut aquæ lympidę obiectum fuerit ſuam effigiem gignit atque efformat. Nam generatio filij Dei de Deo patre, exemplar; & veritas eſt cuiuſlibet huiuſcemodi productionis naturalis: id quod ſupra quoque indicauimus, dicentes illam paternitatem, qua, Deus pater ante ſecula genuit filium, eſſe omnis pater-

Iohan. 1.

nitatis exemplar prototypum, Deus ſpiritus ſanctus paracletus dicitur: ipſe etiam à ſeipſo non eſt: quia à patre filio procedit Patri & filio cõſubſtantialis eſt: patris & filij ſpiritus ac donũ eſt: patris & filij amor, nexus, cõplexuſque dulciſſimus ac vinculum delectionis perpetuum eſt: ipſe inde eſt, & inde habet quicquid habet, vnde procedit. Dicitur autem à patre & filio procedere non gigni vel naſci, ne patris & filij filius credatur, quod omnium ſanorum ſenſus abhorret. Neque enim vnius eiuſdemque filij duo patres eſſe dicuntur. Pater & mater habent vnum & eundem filium: alias duo vnum eundemque filium non habent. Deus filius etiam à Deo patre procedere, exire, ſiue emanare dicitur, quia à patre eſt: ſed aliter procedit quàm procedat, exeat, emanetve ſpiritus ſanctus: ipſe enim filius proceſſit à patre naſcendo, exiit vt genitus, quod vtique de ſpiritu ſancto dicere non poſſumus. Proceſſio per generationem conuenit filio, non ſpiritui ſancto: proceſſio per ſpirationem conuenit ſpiritui ſancto non filio. Pater ex ſe habet quod à ſe procedat. ſpũs ſanctus: filius vero non ex ſe ſed ex

patre

Patre habet quòd à ſe procedat idem ſpiritus ſanctus. Pater eſt fons, & principiũ filij atque ſpiritus ſancti ſecundum originẽ pater & filius fons, & principium ſpiritus ſancti:pater & filius & ſpiritus ſanctus,fõs & principium omnis creaturæ Diuina illa & incomprehenſibilis generatio ac proceſſio ſiue emanatio, nec initium habet nec finem habitura eſt, quia ſi aliquando deſineret,aliqua mutatio circa Dei ſubſtãtiam facta eſſe diceretur, quod dicere fas non eſt.Nunquam pater fuit ſine filio,qui ſine filio pater non diceretur, ſi ſumma cum imis comparare licet, filius & ſpiritus ſanctus ſic ſunt à patre,quomodo ſplẽdor & calor à ſole vel igne aut flamma. Non eſt prior flamma ac poſterior ſplendor calorque eius: ſed ſimul flamma ſimulque ſplendor & calor ab illa proficiſcens : itidem non eſt prior pater ac poſterior filius, poſteriorque ſpiritus ſanctus, ſed ſimul pater ſimul filius ſimulque ſpiritus ſanctus. Coęua & inſeparabilia ſunt flamma & ſplendor atque calor eius: itidem coæternæ & inſeparabiles ſunt tres hypoſtaſes pater & filius & ſpiritus ſanctus.Per mutuam & inenarrabilẽ ipſarum diuinarum perſonarum immea-

tionem atque immanentiam, totus pater eſt in filio & ſpiritu ſancto: totus filius eſt in patre & ſpiritu ſancto: totus ſpiritus ſanctus eſt in patre & filio. Id adhibita ſimilitudine vtcunque elucidemus. Si tres ſoles ſibi contigui mũdum, vel tres cærei domum aliquam illuminarent, vtique tres fulgores coniuncti mutuo ſeſe permearent, inhibitarentque, toti in totis mutuo eſſent, & vnum quædam fulgorem indiuiſum præferrent. Vnirentur quidem, minime tamen confunderentur inter ſe: neque enim vnus fulgor eſſet alius, ſed ipſi tres fulgores coniunctione vniti, diſcretione ab inuicem permanerent ſeparati. Cuius diſcretionis euidens argumentum iſtud eſt: quia ſi vnus illorum trium cæreorum aſportaretur è domo fulgor eius totus integerque ſimul abiret, & nec ipſe aliquid de reliquis duobus fulgoribus ſecum abduceret, nec illi duo aliquid de eo retinerent. Per prædictum vnum fulgorem indiuiſum, humana imbecillitas indiuiſam inſeparabilemque deitatis ſubſtantiam, per tres vero fulgores, tres eiuſdem diuinitatis perſonas ſe inuicem permeantes atque inhabitantes ſicut poteſt concipiat. Meminerit autem hoc

ſenſibile

ſenſibile exemplum ipſa incomprehenſibili Trinitate longe eſſe inferius. Viſibilia cum inuiſibilibus, temporalia cũ æternis, mutabilia cum incommutabilibus, corruptibilia cum incorruptibilibus comparantur: vt mens hominis in his quæ de Deo audit nihil dubitet, vbi ea aliquo modo in creaturis agnouerit. Nimium enim abſurdum foret ſi putaremus creatorem imperfectiorem eſſe ſua creatura, & id vnde admiramur atque commendamus creaturam non crederemus poſſe inueniri in creatore. Igitur in diuinitate & perſonarum Trinitas, & ſubſtantiæ vnitas eſt. Propter quam eſſentiæ vnitatem, non poſſunt diuidi ab inuicem ipſæ tres hypoſtaſes: adeo inſeparabiles ſunt, vt ſi vna tantum nominetur, reliquæ duæ pariter intelligantur, & ſi ſolum duæ nominentur, itidem tertia neceſſario intelligatur. Vnde quando dicimus filio Dei, Tu vnicum bonum noſtrum non excludimus patrem neque ſpiritum ſanctum, ſed omnino includimus: excludimus vero creaturam. Non tamen fas eſt credere compoſitam ex tribus perſonis eſſe diuinitatẽ, quæ ſimpliciſſima eſt. Quicquid enim compoſitum eſt, poteſt

In ea ex quibus componitur diuidi, aut d'ſtractione partiũ, aut certè apprehenſione mentis ipſas partes componentes diſtinguentis. Cæterum diuiſio à diuinitate quæ omnem multitudinem refugit, prorſus aliena eſt: proinde & compoſitio ei congrua non eſt. Ipſius ſummæ Trinitatis nempe patris & filij & ſpiritus ſancti, ſicut vna eſt ſubſtantia, ita vna eſt æternitas, vna gloria, vna maieſtas, vnum regnum, vna & eadem voluntas, vna eademq́ue operatio, & omnimoda in eſſentialibus proprietatibus æqualitas, ſimilitudo, vnitas, atque identitas. Plane trium perſonarum vnica & eadem deitas eſt, tota in patre, tota in filio, tota in ſpiritu ſancto. Trinitas (quod ſæpius repetimus) vnus Deus eſt, vnus inquam, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. Ex patre omnia, per filium omnia, in ſpiritu ſancto omnia: & tamen etiam ex patre per patrē atque in patre om nia ex filio per filium & in filio omnia, ex ſpiritu ſancto per ſpiritum ſanctum in ſpiritu ſancto omnia. Item patri potentia, filio ſapientia, ſpiritui ſancto bonitas attribui ſolet: attamen patris & filij & ſpiritus sācti, ſiue pater & filius & ſpiritus ſanctus,

vna eſt

vna eſt potentia, vna ſapientia,, vna bonitas. Dicimus patrem omnia feciſſe per filium non ſane quaſi per inſtrumentū ſeruile. ſed vt per naturalem ſubſtantialemq; virtutem: nam & ſplendorem ab igne fuſum non dicimus eſſe organū adminiſtratorum per quod ignis lùceat, ſed eſſe naturalem ignis virtutem. Verum de diuinitate ſatis multa iam à nobis dicta ſunt. Voluimus enim faciliora dūtaxat ſcribere in ſimpliciorum gratiam, vt ipſi quoq; per qualemcunque Dei cognitionem, ad Dei dilectionem aſſurgere conſueſcant: mentes ſuas amanter humilitérque in illum vbique præſentem & ipſis intimū ſubleuantes, Hortamur itaque eos, vt id pro ſuo modulo faciant. Non autem pertinaciter pertentent imbecilles interioris hominis oculos inacceſſæ diuinitatis luci infigere, ne nimio diuinorum ſplendore hebetati, denſas erroris tenebras pro veritatis certo lumine inueniant. Omnis vana curioſitas, omniſque temeritas ſummopere hic fugienda eſt. Diuinus ille Dionyſius Areopagita ait, Tantum fas eſt ad celſiora contendere quantū ſeipſum diuinorum eloquiorum radius inſinuare dignatur: cōparamuſq; vires nobis *Dionyſi.*

ad ſupremos illos fulgores, ſi diuina ſobriè & piè caſtéque reueremur. Aurea plane Dionyſij ſententia. Eſto ſane vt nos ſummam diuinitatem clarè contemplari in hoc exilio non poſſumus: nũ propterea ſpem ſalutis nullam habebimus? Atqui à nobis non exigit Deus vt naturam ipſius exactè cognoſcamus, ſed exigit, vt in recta fide Eccleſiæ catholicæ permanentes ipſum ſanctè collamus amemuſque. Si in præſenti vita non pertingimus ad Dei ſublimitatem, non recedamus à filij Dei humilitate. Illum pro nobis ineffabili pietate & charitate filium hominis factum illũ pro nobis paſſum & mortuũ attendamus vt eius cruce tanquã tutiſſima naui ſubuecti, mare huius ſeculi abſque naufragio traiiciamus, & fœliciter perueniamus ad portum ſalutis æternæ. In beata illa patria videbimus Deum ſicuti eſt, & abſque labore eum cognoſcemus.

CAPVT XI.

VErè filius Dei bona voluntate patris cooperatione ſpiritus ſancti factus eſt filius hominis, factus eſt frater noſter vt per mortem ſuam nos redimeret, patri obediens

obediens.Ipſe(non autem pater,neque ſpi ritus ſanctus)incarnatus eſt. Deſcendit de cœlis,de regalibus ſedibus,de mellifluo ſi nu patris,in hanc vallem miſeriæ propter nimiam charitatem qua dilexit nos.Id eſt Factus eſt viſibilis per carnem apud nos propter nos,qui ſemper inuiſibilis per diuinitatem manet apud patrem. Ibi manſit vnde deſcendit:& vbi erat illuc venit. Similiter peracto redemptionis noſtræ opere, aſcendit ad patrem, non diſcedens à nobis.Hoc eſt.Hominem Deo vnitum cęlis inuexit, & diuininitate apud nos permanſit:quanquam in venerabili Euchariſtiæ ſacramento etiam corporaliter vſque adconſummationem ſeculi nobiſcum eſt.
Eius ſacratiſſimam incarnationem tota trinitas operata eſt.Quam incarnationem quum angelus beatiſſimæ virgini Mariæ annunciaſſet,& illa aſſenſum præberet dicens,Ecce ancilla Domini,fiat mihi ſecundum verbū tuum: mox ſuperueniente ſpiritu ſancto, ipſe filius Dei, Deus de Deo lumen delumine,principium de principio verbum patris in caſtiſſimo virginis vtero corpus animatum ſibi conſtruxit, ſimulque ſuæ eſt diuinitati hypoſtaticè vniuit. Deus homo factus eſt. Vnigenitus Dei

Deus,& homo eſt: Deus quidẽ ex ſubſtã-
tia patris intẽporaliter genitus,homo aũt
ex ſubſtãtia matris tẽporaliter plaſmatus.
Caro.n.eius ex puriſſimis Mariæ virginis
ſanguinibus opere ſpiritus ſãcti fabricata
fuit. Ipſe ſecundum diuinitatem æqualis
eſt patri & ſpiritui ſancto,ſecundũ huma-
nitatẽ minor eſt patre & ſpiritui ſãcto.Na
tura diuina , & natura humana in vna hy-
poſtaſi counitę ſunt:ita vt ille Deus homo
ſiue homo Deus nõ ſint duæ perſonæ,ſed
ſit vna hypoſtaſis,vnus Chriſtus ſicut ani-
ma rationalis& caro vna eſt perſona,vnus
homo.In illo aliud Deus,aliud homo,ſed
nõ alius Deus alius homo.Sicut in ſuper-
ſancta Trinitate eſt perſonarũ pluralitas
& naturæ vnitas:ita contra in Chriſto eſt
perſonæ vnitas & naturarum pluralitas.
Chriſtus verus perfectuſq; Deus & verus
ac perfectus homo,natus eſt in ſexu virili
ex Maria virgine:vnde &eadẽ virgo rectè
dicitur Theotocos,id eſt,deipara: verè, n.
Deũ peperit. Ille ſicut incomprehenſibili-
ter abſque virili ſemine de ſpiritu ſancto
conceptus fuit,ita etiã ineffabiliter de tha
lamo pudiciſſimi vteri prodiit: vtrobique
lex naturæ noſtræ ſuperata eſt.In eius cõ-
ceptione & natiuitate intacta clauſaque
permanſit

permanſit porta virginea:non eſt violata ſed ſacrata matris virginitas.Nã & radius ſolis p vitrũ ingreditur ſacrariũ, rurſũmque per vitrum è ſacrario egreditur ac ſe recipit abſque vitri confractione vel læſione.Mater virgo cõcepit virgo peperit, & poſt partũ virgo permanſit.Porrò quando ipſe filius Dei in vtero eiuſdẽ virginis Mariç incarnatus eſt, nõ eſt depreſſa diuinitas,verũ humanitas eſt exaltata:ille nõ deſijt eſſe quod erat, ſed aſſumpſit quod non erat.Aſſumpſit totũ hoĩem,nẽpe corpus humanum & animam rationalem: non aſſumpſit peccabilitatẽ(vt ita loquamur)neque aſſumpſit in illa deitatis &humanitatis admiranda vnione,ignorantiã. Accepit quidẽ naturã quç per ſe conſiderata ignorans eſt:ſed quia diuinitati in eo coniuncta eſt, ignorans in eo non fuit. Chriſtus enim ab ipſo conceptionis ſuæ momento omnia ſciuit. Quod autem legimus in euangelio eum puerum profeciſ- Luc.2. ſe ſapientia & gratia,intelligimus ſapientiam in illo non ſuſcepiſſe augmentum, ſed manifeſtationem:quemadmodum ſolis claritas quæ ſemper æquè magna eſt paulatim ſeſe per orbem diffundit,primo quidem parcius, poſtea vero plenius.

Et

Et licet ipſe idem filius Dei in euangelio
Matt.24. de die iudicij dicat, De die illo vel hora
nemo ſcit neque angeli in cœlo, neque filius,niſi pater:nō debemus arbitrari Chriſtum ignorare diem illum,quum conſtitu
Hilarius tus ſit omnium iudex:ſed conueniēter verba illa intelligimus ſicut beatus Hilarius intelligit.Ait enim, Filius & ſpiritus ſanctus,quia non ſunt à ſe,de die illo neſciūt à ſe:pater verò qui à ſe eſt,ſcit à ſe:vel fortè filius Dei Chriſtus cui nihil incognitū
Luc.8. eſt,loquitur ibi de ſe tanquam de homine ignorante.Nā & quando de muliere (quæ
Ioan.11. ſanguinis fluxu laborabat) ipſum tangente,dixit,Quis me tetigit?& de Lazaro ait vbi poſuiſtis eum: non erat neſcius quænam mulier fimbriam veſtimenti eius tetigiſſet,neque ignorabat vbi Lazarus poſitus eſſet: ſed ad inſtar hominis ignorantis ſe habebat.Huiuſmodi voces ignorantiæ humanæ non ſolum in nouo teſtamento Deus factus homo,verum etiam in veteri teſtamento Deus non homo vſurpat.
Geneſ.18 Dicit enim in Geneſi,Deſcendam & videbo vtrum clamorem qui venit ad me opere compleuerint.an non eſt ita,vt ſciam. In plériſque aliis ſacræ ſcripturæ, locis Deus ſummæ maieſtatis iuxta modum humanæ

humanæ humilitatis loquitur. Etiam Chriſtus in ſua incarnatione non aſſumpſit hominis perſonam. Nam anima & caro ipſius Chriſti non habuerunt aliquam hypoſtaſim prɇter illam quæ eſt verbi ſeu filij Dei hypoſtaſis. Hoc vocabulum Chriſtus, atque hoc mellifluum nomen Ieſus, in ipſo filio Dei, non ſolam naturam diuinam neque ſolā naturā humanā deſignat, ſed vtrāque. Et non vna natura ex illis duabus naturis in Chriſto compoſita eſt: ſed illæ duɇ diuerſæ naturæ in vna hypoſtaſi coniunctæ ſunt: quarum quælibet cum ſuis proprietatibus manſit ſalua atque integra abſque aliqua confuſione, commixtione, aut tranſmutatione. Vnde in illo erat gemina voluntas ſcilicet diuina & humana: erant geminæ actiones, nimirum diuinæ & humanæ. Et quamuis in eo eſſent duæ voluntates geminam naturam cōſequentes non tamen inter ſe diſſidebant ipſɇ duæ voluntates: ſed voluntas animæ Chriſti per omnia conformis erat voluntati diuinæ, Gemina erat voluntas: ſed geminæ voluntatis vna erat ſententia, ſicut geminæ naturæ vna erat hypoſtaſis. Quod autem in oratione poſitus ipſe Chriſtus (quum calicem paſſionis à ſe transferri petiiſſet)

dixit

dixit patri, Veruntamen non ſicut ego vo lo, ſed ſicut tu vis: id dixit non ſecundum ſuperioris rationis voluntatem ſed ſecun dum humanum affectum, naturalémque appetitũ, quo quilibet mortem & ea quæ naturæ moleſta ſunt refugit. Hoc ita dicens docuit nos quomodo dicere debeamus, quando in nobis infirmitas humana aliquid aliter vult quàm Deus vult. Igitur in Chriſto (quod modo dicebamus) & natura diuina manſit cum ſuis proprietatibus integra, & natura humana cum ſuis proprietatibus itidẽ ſalua permanſit. Neque diuina in humanam, neque humana in diuinã mutata eſt. Cæterum diuina natura permeabat humanã, & humana natu ra immanebat diuinæ atque à diuina ſe permeãte ſibique vnita deificabatur: velu ti ferrũ (vt interim infimo exemplo in re tanta vtamur) ab igne ſe ingrediẽte & ſibi vnito redditur ignitũ: non natura ferri in naturã ignis, neque natura ignis in naturã ferri cõuertitur. Proinde qñ dicimus, Verbũ caro factũ eſt, Deus homo factus eſt: nõ intelligimus aliquã mutationẽ eſſe factã in incõmutabili natura Dei, ſed intelligimus Deum ſiue verbum Dei verè

non

non phantaſticè hominis carnē animatā aſſumpſiſſe queadmodū ſi dicamus, Rex effectus eſt trabeatus,nō regis ſubſtantiā mutatā eſſe,verū regē trabeā induiſſe ſignificamus. In his itidem verbis,Dominus gloriæ crucifixus eſt, Deus paſſus & mortuus eſt,ac ſimilibus non indicamus mutationem aliquam factam eſſe in natura diuina,ſed in natura humana diuinitati vnita. Rectè dicimus, Deus paſſus eſt , quia Dei & hominis vna perſona eſt: non autem rectè diceremus natura diuina paſſa eſt. Ob ineffabilem illā vnionē,qua Deus homini in vnitate perſonæ coniunctus eſt: ſæpe ea quæ in Chriſto ſunt propria hominis attribuuntur Deo,veluti qn̄ dicimus illa quę modo cōmemorauimus,Dominus gloriæ crucifixus eſt,Deus paſſus ac mortuus eſt,De⁹ in terra viſus eſt:rurſum quæ ſunt propria Dei attribuūtur homini,vt in illo loco euāgelij,Nemo aſcēdit in cœlum,niſi qui deſcendit de cœlo,filius hominis qui eſt in cœlo .In hūc modū quēlibet hoēm aliquādo dicimus immortalem,aliquādo mortalē immortalē quidē ſecūdū animā, mortalē,verò ſecūdū corpus. Id ſanè dicimus & dicere poſſumus propter illam vnionem Iohan.3.

vnionẽ qua anima & caro intimè ſibi in vnitate perſonæ copulantur. Igitur Chriſtus ſecundum naturam humanam eſuriuit, ſitiuit, comedit, bibit, dormiuit, fatigatus eſt, flagellatus eſt, mortuus eſt: nam natura diuina inalterabilis impaſſibiliſq; permanſit. Quemadmodum enim dum arbor à ſole illuſtrata non ſcinditur ipſe ſol, ita quando in Chriſto natura humana patiebatur, natura diuina paſſioni obnoxia non fuit. Quamuis autem Chriſtus verè mortuus ſit vt homo, & anima eius verè à corpore ſeparata fuerit (nam mox ad inferos deſcendit vt inde ſuos eriperet) diuinitas tamen neque ab anima, neque á corpore ipſius fuit ſeiuncta. Nunquam enim factum eſt, neque fiet vnquam diuortium illius ſtupendæ & gratioſæ vnionis, qua ipſum verbum patris ſuæ ſacratiſſimæ animę ſuoq́ue incontaminato corpori in vtero beatæ virginis mariæ hypoſtaticè vnitum fuit. Ergo & in ſepulchro Chriſtus, & in inferno Chriſtus erat: quia vtrobique diuinitas humanitati erat vnita, in ſepulchro quidem carni ſine anima, in inferno autem animæ ſine carne. Neque tunc vna hypoſtaſis in duas hypoſtaſes fuit diſſecta; ſed verbi hypoſta-

ſis

ſis ſemper manſit animæ & corporis hypoſtaſis. Nam (ſicut diximus) ipſa anima & ipſa caro Chriſti non habuerunt aliquam hypoſtaſim præter illam quæ eſt verbi ſeu filij Dei hypoſtaſis. Chriſtus à mortuis reſurgens, iam carnem habuit immortalem, mors illi vltra non dominabitur: & noſtræ caro poſt reſurrectionem immortalis erit. Fiet in membris quod factum eſt in capite. Chriſtus caput eſt omnium electorum ſuorum: & electi mẽbra Chriſti ſunt. Chriſtus caput Eccleſiæ eſt: & Eccleſia Myſticum Chriſti corpus eſt. Totus Chriſtus caput & corpus. Hinc ait in Euangelio, Nemo aſcendit in cœlũ niſi qui deſcendit de cœlo. Solus omnino qui deſcendit aſcendit: quia ſolus, ſed totus Chriſtus (caput ſcilicet cum viuis membris) in cœlum aſcendit. Hinc etiam in Pſalmo ita loquitur, Longè à ſalute mea verba delictorum meorum. Quod noſtrum eſt, ſibi attribuit, noſtra delicta, ſua dicens: vt capitis & corporis coniunctionem vnitatémque oſtendat. Ipſe nos ſecum leuauit in cœlum, Ibi iam ſpe ſumus, vbi caput noſtrum & caro noſtra eſt. Veniet ad iudicium Chriſtus Dominus: eniet in forma ſerui iudicaturus, quã

Ioan.3.

Pſal. 21

pro nobis aſſumpſit & in qua venit iudicandus. Hæc de incarnatione dominica pietatiſque charitatiſque pleniſſima, à nobis dicta hoc loco ſufficiant.

CAP. XII.

QVum angelus & homo duntaxat poſſint ipſam diuinitatem (de qua ſupra loquuti ſumus) agnoſcere, venerari & amare: non erit fortè inutile, neque ingratum paruulis ac piis, ſi de illis aliqua in medium protulerimus: ob id maximè quòd anima humana ex attenta intimáque ſui conſideratione magis in cognitione ſui conditoris proficere poſſit, quã ex conſideratione quaruncunque rerum viſibilium. Ipſa enim magis è propinquo repreſentat Deum quàm creatura viſibilis: ſicut hominis imago magis accedit ad veritatem corporis humani quàm hominis veſtigium terræ impreſſum. Dicimus igitur angelum & animam humanam cæteras omnes creaturas dignitate, præcedere, imò verò vnius hominis animam præſtantiorem eſſe vniuerſo hoc mundo viſibili. Deus enim in orbibus cœleſtibus, elemẽtis, lapidibus, metallis, dedit quidem

eſſe,

eſſe,non autē dedit viuere, neque ſentire neque diſcernere:herbis & arbuſtis dedit eſſe atque viuere,id eſt,vegetari, ſed non ſentire nequediſcernere:brutis animalib, dedit eſſe,vegetari,& ſentire, at non diſcernere:cæterum angelo atque homini dedit eſſe,viuere,ſentire,ac diſcernere.Angelus& homo diſcernere poſſunt propter intelligētiam atque rationem quam à Deo acceperunt.Homo ſecundum corpus & contemperamentum ex quatuor elementis communicat cum lapidibus aliíſque rebus inanimitatis,& cum plantis viuētib.atque cū pecudib.ſentiētib.Secūdum vitam vegetatiuam,communicat cū plantis & pecudibus duntaxat, communem poſſidens cum eis vim altricem qua nutritur,vim augmentatricem qua quiſq; ad ſtatutā determinatámque magnitudinem creſcit,& vim ſeminariam ſiue generatricem,qua id quod eiuſdem ſecū ſpeciei ac naturæ ſit,producere poteſt.Secūdum vitam ſenſitiuam communicat cum pecudibus tantum,ſortitus communes cū eis ſentiendi potentias:nam & ipſe & ille habent viſum,auditum,olfactum,guſtum, tactum,motum corporis ac membrorum (qui motus etiam vocis emiſſione atque

reſpiratione fit) facultate quoque imaginandi, memorandi, & appetendi. Appetitus deducitur in concupiſcentiam & iram: vnde oriuntur hæc quatuor nempe deſiderium quando res concupita abeſt, voluptas ſi res concupita adſit, itē timor de re nolita quæ futura concipitur, & triſtitia, de re nolita præſenti. Pecudes, id eſt bruta animantia, cognoſcere dicuntur ea quæ ſenſibus apprehendunt: & ſicut cognitionem habent ſecundum ſenſum, ita etiam vim imaginandi & memoriam ſenſitiuam, appetitumque ſenſitiuum obtinent. Ea enim quæ ſenſibus exterioribus viſu, auditu, olfactu, guſtu, & tactu percipiunt, poſſunt imaginari, recordari, & appetere. Ad vim imaginatricem ſpectant etiam illa phantaſmata quæ viſa inania appellamus, Ea nullā rē ſicut in natura eſt repreſentant: & fere ex plurib. ſimulacris ac ſpectris ſimul cōmixtis efformātur, veluti ſi intus occurrat figura eq ꝓdigioſè molis & alati, nā talē natura nō parit. Homo non ſolum præditus eſt vi cognoſcēdi, imaginandi, memorandi, & appetendi ſecūdū ſenſum, verū etiam præclarè ornatus eſt virtute cognoſcendi, cogitādi, memorādiq; ſecūdū intellectū, & appetēdi

ſecundum

ſecundum rationem. Ipſe ſenſu corporis ſola materialia, intellectu verò mentis, & immaterialia & materialia cognoſcit. Anima rationalis cognoſcit Deum ſuprà ſe, ſe in ſe, angelum circa ſe, & ſenſibilia infrà ſe. Cognitio pecudum eſt veluti vmbra cognitionis hominis: & cognitio hominis in hoc exilio adhuc conſtituti, vmbra cognitionis angeli Deum ſicuti eſt cernentis: atque cognitio angeli tenuis vmbra cognitionis diuinæ. Angelus non corporaliter, ſed ſpiritualiter ſubſiſtit, viuit, & ſentit: in qua ſpirituali dignitate homo ſecundum animam cum angelo conuenit. Quemadmodum ſpiritus præſtantior eſt corpore: ita exiſtentia, vita, & ſenſus ſpiritualis præſtantior eſt exiſtentia, vita ſenſúque corporali. Quare viſus, auditus, olfactus, guſtus, & tactus ſpiritualis perfectior eſt viſu, auditu, olfactu, guſtu, & tactu corporali. Deus qui creaturæ ſuæ iſta cõtulit, perfectiſſimè habet quæ dedit: ſed quum ipſe ſit ens ſummè ſimplex, ſumméque vnum, in eo non eſt aliud viuere, ſentire, & intelligere, quàm eſſe: non enim aliud eſt id q̃d Deus habet, atque aliud ipſe Deus qui habet. Sicut ex prædictis liquet: dignitas rerum creatarũ diſtincta eſt tanquã quatuor

gradibus, iuxta gradatum ordinem qua-
tuor elemẽtorum. Quemadmodum enim
terra denſa & grauis infimo loco ſtrata
eſt, aqua verò ſubtilior & ſuperior eſt ipſa
terra, aer ſubtilior ſuperiorque aqua, & i-
gnis leuior atq; ſupior aere: ita ea quę ſub
ſiſtunt quidem, ſed non viuunt poſtremũ
dignitatis locum tenent inter creaturas:
ipſis ſiquidem digniora ſunt ea quæ ſub-
ſiſtunt, & viuunt: iſtis item digniora ſunt
ea quæ ſubſiſtunt, viuunt, ac ſentiunt: rur-
ſum his digniora ſunt ea quæ ſubſiſtunt,
viuunt, ſentiunt, atque intelligunt. Deus
igitur angelo & homini intellectum ratio-
némque conceſsit, atque ita vtrumque ad
imaginem ſuam condidit: ad imaginem
Dei factus eſt homo ſecundum animam.
Quæ Dei imago poteſt ſanè peccando
obſcurari fœdarique, ſed deperdi nun-
quam poteſt: ſicut aurea regis effigies ſi in
cœnum coniiciatur, vel cœno illinatur,
deturpatur quidem, non autem aboletur.
In his tribus creaturæ rationalis potentiis
memoria, intellectu, & voluntate, ſanctæ
Trinitatis ſimilitudo relucet. O miram di
gnitatem ipſius creaturæ rationalis, quæ
Deum intellectu cognoſcere, memoriã re-
colere, voluntate eligere ac diligere, eóq;
frui

frui poteſt. Per tres illas excellẽtiſſimas vires, eſt capax ſcientiæ, diſciplinæ, conſilij, virtutis, ſapientiæ, ſyncerę voluptatis, & beatitudinis ſempiternæ. Bruta animantia intellectu & ratione carentia, voluntatem non habent. Ipſa quum intellectus ac voluntatis expertia ſint, nihil aliter quàm per ſenſus comprehendere, & nihil libere eligere poſſunt. Nonnunquam tamen dicũtur ob quãdã ſimilitudinem & illa intelligere quæ ſenſu percipiunt, & illa velle ſiue eligere quæ naturali appetitu inſtinctûque concupiſcunt ac proſequuntur. Bonus Deus angelum hominémque ad hoc cõdidit, vt & ille & iſte beatus quadam ſui participatione fieret: vidit enim ſuam beatitudinem & communicari poſſe, & minui non poſſe. Sed tantæ fœlicitatis conſortium multi angeli ſua culpa perdiderunt, multi item homines ſimiliter illud perdunt, Ipſe Deus qui voluntate ſummè liber eſt, angelo & homini liberum voluntatis arbitrium contulit, vt vterque laude atq; pręmio digna ageret. Quid enim laudis q̃d præmij mereretur homo vel angel⁹ ſi malũ facere nõ potuiſſet, & bonum non voluntatis electione ſed neceſſitate naturę faceret, queẽadmodũ

ignis neceſſitate naturæ ſurſum ' fertur? Profectò neque angelo,neq; homini De⁹ aliquid præſtantius cõtulit libero arbitrio Nãſi eis libertatẽ arbitri negaſſet,omnino bene viuendo præmium non mererentur, ſicut nec malè viuendo ſupplicium:ęternę beatitudini capeſſendæ apti non eſſent:nõ magis laude digni haberentur,quam bruta animalia,quæ cum naturam nequaquã ducant ſed à natura ducantur,non voluntate eligente , ſed natura cogẽte , appetitum concupiſcentiámque ſuam ſequũtur. Creatura rationalis ſi liberum arbitrium non haberet,voluntatem habere dici non poſſet:non enim voluntas eſſet ſi coacta,eſſet.Libera igitur & ſpontanea eſt voluntas liberéque eligit.Verum neque angelus,neque homo,bonum ſine gratia & adiutorio Dei eligit. Quemadmodum autem angelus diuina lege certam quandam moram (quantulacunque illa fuerit) acceperat,in qúa ſe ad Deum, Deo adiuuante conuertere poſſet ſi vellet:ita homini vitæ huius curriculum indultum eſt, in quo ſi bene viuere velit, prçſtare id cum Dei auxilio poſſit. Et ſicut inter angelos natura vertibiles mutabiléſque, illi qui in prædicta mora Deo per obedientiam atque amorem

rem adhæſerunt, gratia Dei in bono confirmati ſunt, & iam à bono dimoueri non poſſunt: alij verò qui per rebellionem ſeſe à Deo auerterunt, in malo (gratia Dei eos deſtituente) obdurati ſunt, & iam à malo deflecti nequeunt: ita homines qui ad Deum conuerſi ſine charitate ornati ſunt quando ex hac vita emigrant, nunquam deinceps à Deo auerti poterunt: etiamſi tales ſint qui nondum plenis cœli gaudiis beari, ſed adhuc tranſitoriis purgatorij pœnis detineri debeant: qui autem à Deo auerſi, charitatéque prorſus vacui ſunt dum moriuntur, perpetuo à Deo auerſi erunt. Quæ tamen immobilitas non in eis libertatem arbitrij tollit: imò verò illam peficit in bonis. Ipſi enim boni angeli & ſanctæ animæ è carnis ergaſtulo egreſſæ liberrimè maximéque ſpontanee bonum gratia Dei adiuuante eligunt, ac malũ reſpuunt: mali ita ſpontanea voluntate bonũ reſpuunt malumq; eligũt. Deus fecit hominem rectum, omni prauitate carentem, omni virtute decorũ, fortem, iocundum, ſecurũ, tranquillum, & bonis omnibus ornatum. Ipſe enim homo antequã per inobedientiam peccaret, erat veluti alter angelus. Nam omnis timoris, omniſ-

que anxietatis expers, contemplatione diuinorum purè animum oblectabat paſcebátque. Deum cognoſcebat, Dei familiaritate fruebatur, Deo obediebat, Deum reuerebatur, diligebat, colebat, & laudabat aſſiduè. Eum eiuſque gloriam in omnibus quærebat: non ſe peruerſæ amabat nihil inhoneſtè aut indecenter appetebat: carnem habens ſpiritui per omnia ſubiectam. Poterat non mori, & poterat mori quia per Dei gratiam atque arbitrij libertatem poterat non peccare, & per eandem arbitrij libertatem poterat peccare. Si non fuiſſet transgreſſus præceptum Dei, ſi tentatori ad peccatum illicienti non conſenſiſſet, mortuus etiam non fuiſſet: poſſidens corpus ſemper vegetum, nulli morbo, nulli diſſolutioni obnoxium. Poſitus fuit in paradiſo quē plantauerat Deus. Congruũ enim erat, vt is qui conditionem brutorũ animantium tanto interuallo ſuperabat, & ad dignitatem angelicam proximè accedebat, locum ſortiretur inferiorem quidem angelorum domicilio, prẹſtantiorem verò pecudum habitaculo. (Homo quippe ex inuiſibili & viſibili natura coalitus, omnifariam medius eſt, tanquam nexus quidã & vinculum omnis creaturæ.) Incolebat

lebat ergo homo paradiſum terreſtrem:locum lucidiſſimũ, locum omnigenæ amœnitatis letitiæ, voluptatis & opulentię, locũ aere ſubtiliſſimo puriſſimoq; præcellentẽ plantis ſemper virentibus inſignẽ, odoris grata ſuauitate refertum, & veris perpetua temperie vernantiaq; arridentẽ. Ibi nõ æſtus non frigus, non venti, non tẽpeſtates non aliqua alia peregrina erant, quæ moleſtiã adferre poſſent. De quo paradiſo ipſe homo ſi Deũ nõ offendiſſet trãſlatus fuiſſet in cœlum, & animale corpus eius (nulla morte interueniente) in ſpirituale fuiſſet demutatum, ſicut corpora iuſtorum in reſurrectione immutabuntur. At poſt offenſam in Deum commiſſam, fœliciſſimus ille ſtatus planè euerſus eſt: id quod nos heu miſeri quotidie experimur. Nam peccato per liberum arbitriũ admiſſo, ipſa arbitrij libertas non quidem prorſus perdita, ſed miſere labefactata infirmatáque eſt. Cœpit caro rebellis eſſe ſpiritui, & innumera mala ſubſequuta ſunt. Adam & Eua præuaricatores primique parentes noſtri è loco voluptatis eiecti, atq; in hoc calamitoſum exilium relegati, filios in libidinis ardore genuerũt: qui ſi nõ peccaſſent habere liberos abſq;

concu

concupiſcẽtiæ æſtu potuiſſent, eo quẽ no uit Deus modo. Hinc in poſteros oẽs ſecũ dum ipſam carnis concupiſcentiam genitos, peccatum corruptio, & mors pertranſiit. Dum enim anima rationalis corpori in libidinis ſeruore concepto & concupiſcentiarum pleno à Deo infunditur, mox ex ipſius pollutæ corruptæque carnis con ſortio polluitur, vitiúmque concupiſcentiæ, & reatum originalis culpæ contrahit: quemadmodum ſi purum Balſamum ſordenti vaſculo fuerit inſtillatum, continuò inficitur contaminaturque. Non tamen nos præditos benignus Deus dereliquit. Nam miſeratus infœlicitatẽ hominis ad imaginem ſuam, ſecundum ſpiritum con diti, qui maligni ſerpentis ſuggeſtione cir cunuentus peccando perierat, miſit filium ſuum in mundum. Venit vnigenitus Dei ad nos: carnem noſtram aſſumpſit, erexit proſtratos, ſanauit ſaucios, roborauit infirmos, illuminauit cæcos, docuit ignaros. Ex filiis iræ, fecit illos miſericordiæ: ex filiis diaboli, fecit filios Dei. Exempla virtu tum oſtendit, ſacramenta inſtituit, ſanguinem pro nobis fudit, ſua nos morte redemit, & redemptis æternitatis aditum deuicta morte reſeruauit. Angeli & animæ

rationalis

rationalis ſubſtantia, eximiam diuinæ ſubſtantiæ ſimilitudinem præfert. Eſt enim ſpiritualis, inuiſibilis, infigurabilis, immaterialis, ſimplex, indiuiſibilis: ſed circunſcripta. Circunſcribuntur angelus atque anima humana trifariam more ſenſibilium, ſed minus quam ſenſibilia: circunſcribuntur, inquam, loco, tempore, & comprehenſione. Loco circunſcribuntur, non quidem corporali (quum vtriuſque eſſentia ſit incorporea) ſed loco intellectuali Senſibilia dimenſionem longitudinis, altitudinis, & latitudinis habentia, ſui interpoſitione diſtantiam, circunſtantium in loco faciunt: ſpirituales verò & immateriales creaturæ non faciunt huiuſmodi diſtantiam in loco: ſi enim in certo aliquo loco plures fuerint ſpiritus, non propterea redditur ipſe locus anguſtior quo minus corporalia & ſenſibilia recipere contineréque poſſit. Angelus & anima humana idcirco dicuntur loco circunſcribi, ꝙ præſentiæ atque operationis ſuę modũ finemque determinatum habeant. Ita alibi ſunt, vt alibi non ſint: ſolus enim Deus vbique eſt. Si angelus in cœlo eſt, in terra ſimul non eſt: veluti ſi lumen cæreoli accenſi templum Ieroſolymis illuſtret, ip-

ſum

ſum idem lumen tunc in ſacello Romæ ſito non eſt, nec ipſum ſacellum Romanũ illuſtrat. Quando autem in terra eſt angelus, aut ad externa adminiſtranda mittitur, non ob id minus fruitur iugi viſione Dei quàm ſi in cœlo eſſet. Tanta eiùs agilitas & pernicitas eſt, vt celerius moueatur atque tranſeat, quàm fulgur emicet, Angelus & anima à corpore ſeparata, nõnunquã viſibilem formam aſſumunt talẽ qualẽ voluerit Deus, vt ab his cõſpici poſſint quibus apparent: verum eiuſmodi figura de eorum ſubſtantia non eſt. Anima rationalis in hac peregrinatione corpori alligata, magis cenſetur circunſcribi loco quàm angelus qui corpori alligatus non eſt. Illa tota toti corpori totáque cuilibet corporis viuentis parti adeſſe dicitur, Deum aliquo modo imitata, qui totus in toto mundo, & totus in qualibet mundi parte eſt. Peculiarius tamen in corde & cerebro anima perhibetur eſſe: quẽadmodum Deus in templo nomini ſuo dedicato, & in cælo ſingularius eſt. Vnde non ſine cauſa homo dictus eſt microcoſmos, hoc eſt, minor mundus. Nam & quatuor gradus ſubſtantiarum quibus maior mundus perficitur in ſe continet:

quia

quia ſubſiſtit, viuit, ſentit,& intelligit. In eo mens ſiue ratio eſt veluti ſupremum cœlum. Conuenit ergo vt appetitus rationalis dominetur:appetitus verò ſenſitiuus obtemperet. Si anima ſanctitate ornatur, in ea fides charitate illuſtris eſt tanquam ſol: continentia vt luna, cæteræ virtutes ſicut ſydera. Ipſa anima nec partiri,nec augeri, nec minui poteſt. Non eſt maior in virili hominis ætate, & minor in ætate puerili: æque magna eſt ſi corpus fuerit breue,ſicut ſi eſſet proceritatis giganteę. Ipſa corpus permeat, permeandòque viuificat:nutritionem,ſenſuum perceptionem motum,& appetitum efficiens. Eadem facilitate moueret corpus ingentis magnitudinis qua facilitate mouet corpus mediocris ſtaturæ. Ipſa videt per oculos, audit per aures,loquitur per os: ipſa viſibilē decorem quam corpus habet ſubminiſtrat Deo eum ſuppeditante. Non tamen eſt pulchrior in pulchro corpore quam in deformi,niſi in pulchro corpore ſit ſanctior quám in deformi: ſed tam in deformi quam in pulchro corpore eſt pulcherrima ſi peccatis non fuerit deturpata. Viſibilis pulchritudo corporis non prodeſt, ſi deſit inuiſibilis pulchritudo mentis: illam

homo,

homo cum inanimatis & pecudibus, iſti cum angelis communem habet. Anima rationalis eo pulchrior eſt, quò innocentior, & virtutibus doniſque cœleſtibus or natior fuerit. Quid ſit corpus ſine anima videmus, quando per mortem ſeparata eſt anima à corpore. Fruſtra tunc patent oculorum feneſtræ: Nam qui per illas proſpiciebat, abſceſsit. Iacet terrenum habitacu lum ab habitatore deſertum. Quod ange lus & anima rationalis circunſcribantur ſeculo ſiue tempore, manifeſtum eſt. Neque enim ſemper fuerunt, ſed eſſe inceperunt : quanquam eſſe non deſinent, quia immortalitatem munere conditoris acceperunt. Deus enim creauit tres ſpiritus vi tales, nempe ſpiritum brutorum animaliũ rationis expertem, qui carne tegitur, & cũ carne moritur: ſpiritum humanum rationis participem qui carne tegitur, ſed cum carne non moritur: ſpiritum angelicũ etiã rationis participem, qui nec carne tegitur nec moritur. Angelus maioris æui eſt quã anima humana. Nã angelos quidem omnes Deus in initio creationis mundi condidit, animas autem non format antequã condat corpora quibus illæ vniendæ ſunt. Dum quamlibet animam creat, eam ſimul

corpo

corpori diſpoſito infundit: ita vt ne minimo quidem momento ipſa animæ creatio præcedat ſui infuſionem vnionemque cũ corpore. Porro neq; angelus neque anima humana, de ſubſtantia Dei ſunt: (nam ſi de ſubſtantia Dei eſſent, nunquam ad malũ deflecti, nunquam peccare potuiſſent) ſed tam illũ quã iſtã ex nihilo creauit Deus. Circunſcribuntur angelus & anima comprehenſione: quia intellectu comprehenduntur: interminum etiam Deum omnino atque integrè comprehendere non poſſunt, quum intellectum terminatum habeant Vbi venerimus ad ſupernã & æternã illam patriã agnoſcemus plenius naturam angeli atque animæ rationalis: agnoſcemus ſpeciem & terminum ſubſtantiæ vtriuſque: nam hic ipſæ animæ noſtræ, ne ſibi quidem ſatis cognitæ ſunt, tantum abeſt vt angelos exactè comprehendant. Sane alia eſt natura angeli, atque alia natura animæ humanæ, & mẽs angelica ſecundum naturam præſtantior eſſe aſſeritur mente humana. Angelus non poteſt ingredi ſubſtantiam animæ, neque anima ſubſtantiam angeli: ſpiritus vero increatus Deus creaturæ ſuæ capax, tam ſpiritui angelico quàm humano illabitur Quando

aliquis vexatur à ſpiritu diabolico, non debemus exiſtimare ſubſtantiam diaboli ingreſſam eſſe ſubſtantiam ſpiritus humani ſed ipſum ſpiritum malignum, malitiæ ſuę effectum permiſſione Dei in corpore humano exercere, animamque tartar eis diuerberare flagellis, inficere venenis, aut inflammare incendiis. Si vel angelus vel anima humana cōferatur cum craſſitie corporis ſenſibilis, rectè immaterialis dicitur: ſi vero comparetur cum Deo, iam & ille corporeus & iſta corporea materialiſque dici poteſt: non quod corporea materia conſtet, ſed quod à Dei ſimplicitate nimium abſit: quemadmodum aqua ſi cō feratur cum terra, rara & ſubtilis eſt, ſi cum aere conferatur iam denſa craſſaquè eſſe cenſetur ſola diuinitas proprie dicitur immaterialis & incorporea, quæ ex ſe, id eſt ex ſua natura eſt ſimpliciſſima. Iſidem ipſe Deus ſolus proprie dicitur immortalis: nam angelus & anima non ex ſe ſed indultu & gratia conditoris immortales ſunt. Voces ſermonéſque angelorum ſpirituales ſunt, tanto meliores & perfectiores vocibus noſtris, quas lingua carnis emittimus, quanto ſpiritus dignior eſt corpore. Ipſarū cęleſtium ſubſtantiarum, vid. licet

ſpirituum

ſpirituum angelicorũ tres ſunt hierarchię id eſt ſacris principatus, quæ ternaria diſtinctio imaginẽ beatę Trinitatis pulchrẽ repreſentat. Ad eiuſdem ſanctæ trinitatis ſimilitudiaem, vnaquęq; hierarchia digeritur in tres ordines ſiue choros. Nam prima ſeu ſuprema hierarchia diſcreta eſt in ſeraphim cherubim,& thronos: ſecũda ſiue media in dominatiões virtutes,& poteſtates, tertia in principatus archangelos,& angelos. Nos corruptibili carne depreſſi, & multis peccatorum ſordibus fędati, longè inferiores ſumus ipſis ſanctis angelis qui Deo nunquam diſplacuerũt: nunquã enim peccauerunt, Neque peccabunt vnquam. Et quamuis magno interuallo nos miſeros dignitate puritatéq; tranſcendant plurimum tamen optant & ſatagunt, vt illis in æterna gloria æquemur, vel etiá eos præcedamus. Tanta videlicet humilitas, tanta beneuolentia, tanta benignitas:& charitas in eis eſt. Hos imitari, hos diligere ac venerari, horum fęliciſſimum cõſortiũ omnibus votis expetere, & ad illud ſemper ſuſpirare debemus. O quam beati erimus, quando eorum iocundiſſimis cętibus admixti, dominum Deum noſtrum vna cum ipſis laudabimus in ſæcula ſecu-

lorum. Nos tunc ſummo bono perfectè cõiuncti, caſtiſſima voluptate diuinæ fruitiõis omnino replebimur, & inenarrabili lętitia vndique circundabimur. Non totũ gaudium intrare poterit in nos gaudẽtes: ſed toti gaudentes intrabimus in ipſum gaudium. Nam cum omnis creatus ſpiritus ſit finitus, infinitum bonum, infinitum gaudium penitus comprehendere non poteſt: ſicut piſciculus in immenſo pelago natans, totam aquã imbibere nequit. Plane in Deo, in viſione mellea faciei eius, in clara contemplatione diuinitatis ipſius terminum, finemque deſideriorum noſtrorum inueniemus, in eo enim omnis ſufficientia & excellentia eſt.

EX

EX QVARTO LIBRO DIALOGI BEATI Gregorij Papæ, quòd inuiſibilia non ideo putari debent non eſſe, quod per experimentum minime cognoſcantur, ſiue de æternitate animæ rationalis.

POSTQVAM de paradiſi gaudijs (culpa exigente) expulſus eſt primus humani generis parens, in huius cæcitatis atque exilij quam patimur venit ęrumnam: quia peccando extra ſemetipſum fuſus, iam illa cœleſtis patriæ gaudia quæ prius contemplabatur, videre non potuit. In paradiſo quippe aſſueuerat homo verbis Dei perfrui, beatorum angelorum ſpiritibus cordis munditia & celſitudine viſionis intereſſe: ſed poſtquam huc cecidit, ab illo quo implebatur mentis lumine receſſit. Ex cuius videlicet carne nos in huius exilij cæcitate nati, audimus quidem cæleſtem eſſe patriam audimus eius ciues angelos dei audimus eorúndem angelorum ſocios

ſocios ſpiritus iuſtorum & perfectorum: ſed carnales quiq; quia illa inuiſibilia per experimentum ſcire non valent, dubitant vtrumne ſit quod corporalibus oculis nō vident. Quæ nimirum dubietas in primo parente noſtro eſſe non potuit: quia exclu ſus à paradiſi gaudiis, hoc quod amiſerat (quia viderat) recolebat. Hic autē ſentire vel recolere audita non poſſunt: quia corū nullum (ſicut ille) ſaltem de præterito experimentum tenent. Ac ſi enim prægnās mulier mittatur in carcerem, ibiq; pariat puerū, qui natus puer in carcere nutriatur & creſcat, cui ſi fortaſſe mater quæ hunc genuit ſolē, lunā, ſtellas, montes, campos, volantes aues, currentes equos nominet, ille verò qui eſt in carcere natus & nutritus nihil aliud quā tenebras carceris ſciat & hæc quidē eſſe audiat, ſed quia per experimentū non nouit, veraciter eſſe diffidat: ita in hac exilij ſui cæcitate nati homines, dùm eſſe ſumma & inuiſibilia audiunt, diffidunt an vera ſint, quia ſola hæc infima in quibus nati ſunt viſibilia nouerunt. Vnde factum eſt vt ipſe inuiſibilium & viſibilium creator ad humani generis redemptionē vnigenitus patris veniret, & ſpiritū ad corda noſtra mitteret: quatènus

per

per eum viuificati crederemus,quę adhuc ſcire per experimentum non poſſumus, Quotquot ergo hunc ſpiritum hæreditatis noſtræ pignus accepimus, de vita inuiſibilium non dubitamus.Quiſquis autem in hac credulitate adhuc ſolidus non eſt, debet proculdubio maiorum dictis fidem præbere,eiſque iam per ſpiritum ſanctum inuiſibilium experimentum habentib.credere:quia ſtultus eſt puer ſi matrem ideo æſtimet de luce mẽtiri,quia ipſe nihil aliud quàm tenebras carceris agnouit.

Cõcionator noſter(ſcilicet Eccleſiaſtes) velut ex mente infirmantium humanę ſuſpicionis ſententiam proponit dum dicit. Vnus interitus eſt hominis & iumentorũ, & æqua vtriuſque conditio:ſicut moritur homo,ſic & illa moriuntur: ſimiliter ſpirant omnia, & nihil habet homo iumentis amplius.Qui tamen ex diffinitione rationis ſuam poſtmodùm ſententiam protulit dicens, Quid habet amplius ſapiens, ſtulto,& quid pauper, niſi vt pergat illuc vbi eſt vita? Qui igitur dixit,nihil habet homo iumẽtis amplius,ipſe rurſum diffiniuit quia habet aliquid ſapiens non ſolũ amplius à iumento,ſed etiam ab homine ſtulto : videlicet vt pergat illuc vbi eſt

vita. quibus verbis primum indicat, quia hic hominum vita nõ eſt, quum eſſe alibi teſtatur. Habet ergo homo hoc amplius iumentis quia illa poſt mortẽ non viuunt, hic vero tunc viuere inchoat, quum per mortem carnis hanc viſibilem vitam conſummat.

Homo ſicut in medio creatus eſt, vt eſſet inferior angelo, ſuperior iumẽto: ita habet aliquid cõmune cum ſummo, aliquid commune cum infimo: immortalitatẽ ſcilicet ſpiritus cum angelo, mortalitatem vero carnis cum iumento: quouſque & ipſam mortalitatem carnis, gloria abſorbeat reſurrectionis:

PETRVS. Quodam fratre moriente præſentem me fuiſſe contigit. Qui repente dum loqueretur, vitalem emiſit flatum: & quem prius mecum loquentẽ videbam, ſubito extinctũ vidi: ſed eius anima vtrum egreſſa ſit an non, non vidi. Et valde durum videtur, vt credatur res eſſe quam nullus valeat videre. GREGORIVS. Quid mirum Petre ſi egredientem animã non vidiſti, quam & manentem in corpore non vides? Nũquid modo quum mecũ loqueris, quia videre in me non vales animam meam, idcirco me eſſe exanimem credis?

credis? Natura quippe animæ inuiſibilis eſt:atque ita ex corpore inuiſibiliter egreditur,ſicut in corpore inuiſibiliter manet. Non quidẽ ſubtiliter ſed ſolerter dico,qa ſicut vis animæ viuificat & mouet corpus ſic vis diuina implet quæ creauit omnia: & alia inſpirando viuificat,aliis tribuit vt viuant(vita ſcilicet vegetatiua) aliis vero hoc ſolummodo præſtat vt ſint. Quia vero eſſe non dubitas creantem & regentẽ, implentem & circumplectentem,tranſcendentem & ſuſtinentem,incircumſcriptum atque inuiſibilem Deum,ita dubitare non debes hunc inuiſibilia obſequia habere. Debent quippe ea quæ miniſtrant,ad eius ſimilitudinem tendere cui miniſtrant: vt quæ inuiſibili ſeruiunt, eſſe inuiſibilia non dubitentur. Hæc autem quæ eſſe credimus, niſi ſanctos angelos & ſpiritus iuſtorum?Sicut ergo motum conſideramus corporis,vitam animæ manentis in corpore perpendis ab imo,ita vitam animæ exeuntis è corpore perpendere debes à ſummo: quia poteſt inuiſibiliter viuere,quam oportet in obſequio inuiſibilis conditoris manere.

Nulla viſibilia niſi per inuiſibilia videntur. Ecce enim cuncta corporea oculus

tui corporis aſpicit:nec tamen ipſe corporeus oculus aliquid corporeũ videret niſi hunc res incorporea ad videndum acueret. Nam tolle mentem quæ non videtur & incaſſum patet oculus qui videbat. Subſtrahe animam corpori, remanent proculdubio oculi in corpore aperti: ſi igitur per ſe videbant, cur, diſcedente anima nihil vident? Hinc ergo collige, quia ipſa quoq; viſibilia nõ niſi per inuiſibilia videntur.

Aliquot

ALIQVOT PIÆ PRECATIVNCVLÆ ET DOXOLOGIAE ad Deúm ac Deiparam virginem Mariam.

ORATIO DOMINICA.

PATER noſter qui es in cœlis,ſanctificetur nomen tuũ Adueniat regnum tuum: Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra : panem noſtrũ quotidianum da nobis hodie, & dimitte nobis debita noſtra ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris : & ne nos inducas in tentationem,ſed libera nos à malo Amen.

ALIA PRECATIO.

O Pie pater cœleſtis miſerere mei viliſſimi vermiculi. Ego in plenam expiationem atq; ſatisfactionem pro omnibus peccatis,exceſſibus,ac negligentiis

me is

meis, & pro peccatis totius mundi, offero tibi ſacratiſſimũ cor vnigeniti tui, ſanctiſſimámque conuerſationem, paſſionem, & mortem eius. Tibi eidémque filio tuo Domino meo Ieſu Chriſto, ac ſpiritui ſancto vni Deo honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

SALVTATIO AD IESVM.

AVe dulcedo cordis mei, & vita animæ meæ Ieſu Chriſte fili Dei viui, rex æternæ gloriæ, qui incarnatus, paſſus & mortuus fuiſti pro me: benedictus tu in ſæcula: & benedicta dulciſſima genitrix tua virgo Maria. Ablue me quæſo pręcioſo ſanguine tuo, & ab omni peccato emunda meritiſque ac uirtutibus tuis exorna, vt tibi placeam. Amen.

ITEM AD IESVM.

ADoro te benigniſſime dñe Ieſu Chriſte, & gratias ago tibi, ſicut poſſum ex intimis medullis animæ meæ, pro vniuerſis beneficiis exhauſtæ bonitatis tuæ: gratias ago pro omnibus quæ pro ſalute mea facere, loqui, & tolerare voluiſti.

Gratias

Gratias ago quod tu piiſſimus redẽptor meus dignatus ſis pro me incarnari, & in frigoris aſperitate è Maria virgine naſci, pãniculis infantulus inuolui,faſciolis ſtringi,in præſepio ſuper fœnum Vagiens reclinari,vberibus virgineis lactari, octauo à natiuitate tua die circuncidi,variis laboribus,& ærumnis iuuenis fatigari, crebris perſequutionibus & conuitiis infeſtari, tædio,mœroréque grauiſſimo affici, ſudore ſanguineo præ vehementia anxietatum ſuffundi,ab iniquis irreuerenter comprehendi,proteruè ligari, ignominioſè abduci,falſò accuſari,iniuſtè damnari, fœdè cõſpui,alapis & colaphis inhumaniter cædi, facie indecenter velari, contumeliis & illuſionibus vexari, coram prophano iudice ſiſti,veſte ridicula velut amens indui, impie contemni,nudus ad columnam vinculis adſtringi, flagris crudeliter concindi, proprio ſanguine per totum corpus rubricari,veſtimento purpureo in maius opprobrium contegi,ſpinis coronari,nugatoriè ſalutari,arundine percuti,pondere crucis premi,amariſſimo potu myrrhati fellitique vini affligi,in cruce atrociter extendi diris clauis manus & pedes configi, blaſphemiis impeti, ac tandem miſerabiliter

inter

inter latrones pendens ac vehementer ſitiens aceto guſtato mori.

Gratias ago pro vniuerſis depreſſionibus, ludibriis, tonſionib. plagis, doloribus, & anguſtiis tuis: gratias ago pro effuſione precioſiſſimi cruoris qui è ſacro ſanctis vulneribus tuis largiter profluxit: & pro ſeparatione præcellentiſſimæ animæ tuæ ab incontaminato corpore tuo.

Rogo te Domine & obſecro, per iſtas miſerationes tuas; vt, omnes peccatorum maculas quas contraxi, miſericorditer deleas, & me ac cæteros fideles tuos præcipuéque eos qui meis orationibus ſpecialiter commendati ſunt, perfectè purifices, ſanes, illumines, & ad vitam æternam perducas. Amen.

ALIA PRECATIO AD IESVM

O Spes, refugium, & ſalus miſerorum Ieſu, miſerere mei. O pax gaudium & dulcor electorum Ieſu, lætifica me. O lux pulchritudinis immenſæ, animam meam tuis illuſtrationibus irradia, tuis influxibus paſce ad gloriam nominis tui.

Tribue

Tribue Domine vt nulli rei viſibili per inordinatum affectum alliger, ſed omnia tranſitoria perfectè contemnam cœleſtia votis ardentibus concupiſcam, te Deum meum ſummum atque vnicum bonum meum ſuper omnia æſtuanter diligam. Amen.

DOXOLOGIA RHYTMICA AD IESVM.

SAlue Chriſti ſacer vultus,
Cæſus, conſputus, incultus,
Qui mutaſti tuum florem
Pro me verſus in pallorem.
Salue caput venerandum,
Totis votis amplexandum,
Quod diræ ſpinæ preſſerunt,
Et vndique confixerunt,
Aue caro delicata,
Flagris ſciſſa, fatigata,
Quæ pro me pergens ad letum
Guſtaſti fel & acetum.
Aue latus fons dulcoris,
In quo patet vis amoris:
Te ſaluto cor amænum,
Cor omnibus bonis plenum.
Manus, pedes perforatos,

Et cruore purpuratos
Corde veneror & ore,
Interno ductus amore.
Tuas mi Ieſu ſacratas
Et mire veruantes plagas,
Nunc inſcribe meo cordi,
Vt ſim gratus tuo cordi.
In his pie me reconde,
Vt inde ſugam abunde
Vnde te feruenter amem,
Et in æternum collaudem. Amen

ALIA DOXOLOGIA RHYTHMICA AD IESVM.

IEſu ſuauis Domine,
Culpæ pulſa caligine,
Mentem illuſtra lumine,
Et reple cor dulcedine.
Da mihi te diligere,
Amoris virem reddere,
Ardenter te requirere,
Et tibi ſoli viuere.
Tu totus es amabilis,
Totus deſiderabilis,
Tu dulce refrigerium,
Dulce cordis ſolatium.
Mi Ieſu fac vt ſentiam.

Tui dulcoris copiam,
Et tandem per præſentiam.
Tuam contempler gloriam. Amen.

SALVTATIO ANGELICA, AD MARIAM.

AVe Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus: & benedictus fructus ventris tui. Ieſus Chriſtus, Amen.

ALIA SALVTATIO AD MARIAM.

SAlue ſidus clariſſimum, vnde ortus eſt ſol iuſtitiæ & rex gloriæ, amator ac redemptor animarum noſtrarum. Nos te ô virgo admirabilis, nos te matrem Dei hominis, matrem luminis æterni, qua poſſumus deuotione veneramur: tu mentes noſtras diuinis influxibus paſce ad gloriã ipſius vnigeniti tui. Amen.

RVRSVM AD MARIAM. SALVTATIO.

AVe candidum lilium fulgidæ ſemperque tranquillæ Trinitatis, aue fra-

grantiſſima viola diuinæ ſuauitatis, aue vernans roſa cœleſtis amœnitatis virgo Maria, ex qua naſci, & cuius lacte paſci rex cœlorum voluit Ieſus Chriſtus ſplendor paternæ gloriæ. Adeſto o mater fragilitati meæ in omni tentatione & neceſſitate in omni periculo peccati, & in hora mortis meæ: vt te auxiliante atque protegente merear ſemper in Domino eſſe ſecurus. Amen.

ITEM PRECATIO AD MARIAM.

O Maria mater Dei beatiſſima, rogo te per ſacratiſſimam incarnationem, natiuitatem, conuerſationem, paſſionem, & mortem ipſius filij tui Domini mei Ieſu Chriſti, miſerere mei, & perfectam veniam atque gratiã mihi impetra. Eia aduocata mea ſingularis, illos tuos miſericordes oculos ad me conuerte. Adeſto mihi iugiter pia gubernatrix, quamdiu in periculoſo mari ſæculi huius nauigo, & præcipue in vitæ præſentis termino: vt te prælucente, te dirigente, te perducente, fœliciter perueniam ad portum cœleſtis Hieruſalem, vbi te diligam, laudem & glo-

& glorificem, per omnia ſæcula, Amen.

ALIA PRECATIO AD MARIAM.

MIſerere mei domina, miſerete mei: quia miſeratio tecum creuit ab infantia. Magnam miſeriam indigniſſimi peccatoris ſubleuet magna atque ingens miſeratio piiſſimæ matris. Largire o benigna, vt illis annumerer quos tanquam filios amas, doces, dirigis, foues ac protegis: quia tu es, & ſemper eris dulcis ſpes mea poſt Dominum, ac dulce ſolatium animæ meæ. Vtinam gratum obſequium tibi præſtare poſſim, Ego hactenus te dignè non colui: pro qua negligentia & offenſa mea, offero tibi melliflum cor vnigeniti tui Ieſu Chriſti. O charum præſidium meum occurre quærenti te, & adiuua confidētē in te; Separa mentem meam ab omnibus quæ ſub cœlo ſunt, faciens illam prægustare mellitas ſorbitiũculas iocunditatis æternæ ad gloriã Dei. Amen.

DOXOLOGIA RHYTMICA AD MARIAM.

AVe gratia lux dierum,
Aue gemma mulierum,

Quæ lactaſti regem regum.
Genitorem filia.
Mundum ornas nouo flore,
Prolem gignens miro more:
Virgo manes cum honore,
Nouæ prolis gratia.
Dele culpas ô Maria,
Placa natum prece pia.
Quia per te patet via.
Ad æterna gaudia,
Munda peccatis fœdatum,
Foue, ſana ſauciatum,
Et illuſtra tenebratum,
Mea ſoluens vincula.
Mater conſolationis.
Seruum tuum ornas donis,
Spiritualibus bonis,
Replens cordis intima.
Me confirma vacillantem.
Me conſerua te laudantem,
Tandémque perduc lætantem.
Ad regna cœleſtia, Amen.

ALIA DOXOLOGIA RHITHmica ad Mariam.

AVe virgo gratioſa.
Stella ſole clarior.

Mater

Mater Dei glorioſa,
Fauo mellis dulcior.
Tu es illa ſpecioſa
Qua nulla eſt pulchrior:
Rubicunda plus quam roſa,
Lilio candidior.
Præſta miſellis iuuamen.
Regina clementiæ:
Mœrentibus fer ſolamen
Aurora lætitiæ.
Prædulcis fons pietatis
Dona nobis veniam,
Et purgatos à peccatis
Duc ad cœli patriam. Amen.

AD QVEMLIBET SANCTVM, ET AD PLVRES ſanctos Precatio.

O Beatiſſime Apoſtole. N. O glorioſiſſime martyr Chriſti. N. O ſanctiſſime confeſſor Domini. N. O dulciſſima ſpõſa altiſſimi. N. miſerere mei. Ego te ſaluto, te veneror, te inuoco: ego in augmentum gaudij ac gloriæ tibi offero totius boni totiuſque beatitudinis gazophylacium cor Ieſu Chriſti dulciſſimum. Ago gratias ipſi Domino Deo noſtro qui te elegit, & in ſuis

multitudinem miſerationum tuarum dele iniquitatem meam. Amplius laua me ab iniquitate mea,& à peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco: & peccatum meum contra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccaui & malum co ram te feci. Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum,& in peccatis concepit me mater mea. &c.

¶ Ad finem cuiuſlibet pſalmi poſſunt addi iſta, Gloria patri & filio,&c. Item pro vno defuncto aut pro pluribus, Requiẽ ęternam dona ei vel eis Domine,& lux perpetua luceat ei vel eis.

PSALMVS.

AVerte faciem tuam à peccatis,& omnes iniquitates meas delę. Cor mundum crea in me Deus,& ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis. Ne proijcias me à facie tua, & ſpiritum ſanctum tuum ne auferas à me. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui,& ſpiritu principali confirma me. Notam fac mihi viam in qua ambulem, quia ad te leuaui animam meam. Eripe me de inimicis meis Domine ad te confugi, doce me facere voluntatem tuã.

quia De' meus es tu. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam, propter nomen tuum Domine viuificabis me in æquitate tua. Educes de tribulatione animam meam: & in miſericordia tua diſperdes inimicos meos.

OBLATIO DIGNISSIMA tam pro viuis, quàm pro defunctis.

O Pie pater cœleſtis miſerere mei, vel illius aut illorum. Ego in perfectam emendationem atque ſatisfactionem pro omnibus peccatis meis, vel eius, aut eorũ, & in condignã ſuppletionem meritorum quæ mihi, vel ei, ſeu eis deſunt: offero tibi omnem charitatem pietatémque diuini cordis vnigeniti tui, & omne exercitium beatiſſimæ animæ beatiſſimique corporis eius, omnem quoque fructum ſanctiſſimæ conuerſationis, paſſionis, ac mortis illius, & omnia merita dulciſſimæ genitricis ei' virginis Mariç, atque omnium ſanctorum tuorum. Tibi eidémque filio tuo ac ſpiritui ſancto, vni Deo honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Hæc oblatio tam pro viuis quàm pro defunctis cum ingenti vtilitate ſæpius repete-

repetetur.

¶Itidem qui ſacramentum Euchariſtiæ ſumit, aut ſumpſit, vel qui ſacrificio Miſſæ intereſt, poterit ipſam adorandam dominici corporis hoſtiam poſt conſecrationē offerre pro ſeipſo, aut pro aliis tam viuis quàm defunctis, hoc vel ſimili modo.

PIe pater cœleſtis ego in perfectam emendationem atque ſatisfactionē pro omnibus peccatis meis, vel illius, aut illorum, & in condignam ſupplecionem meritorum quæ mihi, vel ei, ſeu eis, deſunt, offero tibi hanc ſacroſanctam hoſtiam: offero eam ad laudem nominis tui ſempiternam, & ad ſalutem omnium fidelium tuorum viuorum atque defunctorum. O quàm præſens & efficax remedium adfert hæc cœleſtis hoſtia cum benignitate mentis oblata.

¶ Poſſet idem ſacramentum offerri etiam in honorem ſiue in augmentum gaudij & gloriæ cuiuſlibet ſancti vel plurium ſanctorum, iam in cœlo glorificatorum: itemque in honorem beatorum angelorū, his aut aliis verbis.

DOmine Deus meus ego in honorem & in augmentum gaudij ac gloriæ illius ſancti, vel illorum ſanctorum, of-

fero tibi hoc viuificum ſacramentum cor poris & ſanguinis vnigeniti tui: offero illud ad laudẽ nominis tui ſempiternam, & ad ſalutem omnium, &c.

Si oblatio dirigitur ad perſonam filij, omittetur in ipſa oblatione hæc dictio, Vnigeniti.

COMMENDATIO ET OBLATIO actuum vel exercitiorum atque tribulationum.

PIe Ieſu ego has actiones meas, hoc exercitium, has preces, hæc quæ feci, cõmendo mellifluo cordi tuo emendanda & perficienda: tibiq; ea offero in vnione ſãctiſſimarum actionum vel exercitiorum, aut orationum tuarum, & in vnione illius admirabilis amabiliſque amoris tui quo redemptionem noſtram peregiſti: offero ea ad laudem nominis tui ſempiternam, & ad ſalutem omnium, &c. Ipſe Chriſtus Ieſus multum à nobis expetit, vt pia opera atque exercitia noſtra, quæ ex ſe imperfecta ſunt cordi eius emendanda perficiendáque commendemus, ſi non verbis ſaltem animi voto.

Oblatio

¶ Oblatio aduerſitatum fiet in vnione paſſionis dominicæ hoc vel conſimili modo.

DOmine Ieſu ego hanc tribulationem hoc impedimentum, hæc grauamina, has calamitates meas, offero tibi in vnione eorũ quæ tolerasti pro me, in vnione ſanctiſſimæ paſſionis tuæ: offero ea ad æternam laudem nominis tui, & in expiationem omnium peccatorum meorum, vel ad ſalutem meam, aut illius, ſeu illorum, atque totius Eccleſiæ.

Item ad patrem ſic.

PIe pater cœleſtis, ego hunc mœrorem, hãc afflictionem, hunc dolorem meũ, omnia quæ me grauant, offero tibi in vnione ſacratiſſimæ paſſionis dilectiſſimi filij tui, ad æternam laudem. &c.

¶ Poſſunt ſimiliter pia aliorum opera & tribulationes commendari atque offerri Domino pro illis ipſis qui eas tolerant ſiue tolerarunt.

CONCLVSIO OPVSCVLI.

QVi precandi laudandiq; Deũ ſtudio impenſius delectatur, ſi ei iſta minus ſufficiunt, habet totum pſalterium Dauidicum, habet & alias orationes atque doxologias eximias à patribus conſcriptas

ptas. His immorari poterit ſecundum gratiam ſibi cœlitus conceſſam. Nos quoque nuper ædidimus Cimeliarchion piarum precularum: in cuius calce poſuimus præcationem vnam ad Ieſum ſingulariter vtilem his qui ad profectum virtutum contendunt, & huic ſubiecimus alteram continentem commendationes quotidianas Id propterea hic commemorare libuit, quod nouerimus quendam pietatis cultorem, qui & illas duas precatiunculas, & omnes fere eas quę in hoc Enchiridio paruulorum à nobis collocatæ ſunt, quotidie (ſi non impediebatur) ore proferendo vel mente ruminādo ſtudioſè complebat: ipſáſque memoriter tenebat, vt temporis ac loci oportunitate habita, poſſet diu ſuauiterque citra libri adminiculum rebus diuinis animum intēdere. Nonunquam hęc paucula voluebat animo. O Domine Deus meus: ô creator & redemptor meus, ô ſpes mea & refugium meum, ô dulcedo cordis mei & vita animæ meæ, ô ſalus mea & ſummum atque vnicum bonum meum: quando immaculatus ero coram te? quando ardenter diligam te? miſerere mei, &c. Iſta aut ſimilia amante, iterum atque iterum repetebat. Qui etiam totam vitam ſuam

ſuam iuxta præcepta Epiſtolæ D. Dacryani Abbatis ſupra poſitæ, diligenter inſtituere nitebatur. Ex quibus exercitiis ſe plurimum in ſpiritu profeciſſe aſſerebat: immenſas benigniſſimæ Dei liberalitati gratias agens.

ENCHIRIDII PARVVLORVM FINIS.

1.003849